

ULUSLAR ARASI CEZA MAHKEMESİ

International Criminal Court

Hacı SARIGÜZEL¹

ÖZET

Uluslararası Ceza Mahkemesi, uluslararası ceza hukuku kapsamında kurulmuş, devlet sorumluları tarafından işlenebilecek en ağır suçlar olan soykırım, insanlığa karşı suçlar ile savaş suçlarını soruşturmak ve kovuşturmak amacıyla uluslararası toplum tarafından oluşturulan daimi ve bağımsız bir yargı organıdır. Roma Statüsü, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni kuran uluslararası antlaşmaya verilen isimdir. Çalışmamızda, öncelikle uluslararası ceza yargılamasının ortaya çıkış gerekçeleri olmak üzere, Birleşmiş Milletler bünyesinde uyuşmazlıkların çözüm yöntemleri, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Yapısı ve İşleyişi, Mahkeme'nin Devlet Egemenliğine Etkisi, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisinin bulunduğu suçların tahlili, Roma Statüsü'nün Türkiye tarafından kabulünün olası siyasi ve hukuki sonuçları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler:Uluslararası Ceza Mahkemesi, Roma Statüsü, Devlet Egemenliği, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Soykırım, İnsanlığa Karşı Suçlar, Savaş suçları, Saldırı Suçu.

ABSTRACT

International Criminal Court established within the international criminal law is a permanent and independent judicial organization that has been established by international community in order to prosecute the heaviest crimes such as Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes can be committed by state governors. The Rome Statute is the name of the international treaty which founds the International Criminal Court. In this study, reasons for the emergences of the international criminal proceedings have been primarily analysed. Thereafter, dispute resolution methods under the United Nations, the structure and functioning of the International Criminal Court and the Court's effect to State Sovereignty have been examined. Finally, it has been clarified the analysis of the crimes in the jurisdiction of the International Criminal Court and potential legal and political consequences of the Rome Statute's recognition for Turkey.

Keywords : The International Criminal Court, The Rome Statute, State

1 Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü Tetkik Hakimi.

Sovereignty, The United Nations Security Council, Genocide, Crimes Against Humanity, War Crimes, and The Crime of Aggression.

I.GENEL OLARAK

Ulusal kamu düzenini cezai yaptırımını gerektirecek ölçüde ihlal eden eylemler ülkenin iç mevzuatında nasıl suç sayılmakta ise, uluslararası toplumun huzur ve düzenini bozduğu için uluslararası toplumu mağdur eden eylemler de, uluslararası suç olarak görülmektedir.

Adet veya sözleşme ile tesis edilen uluslararası bir norm aracılığıyla suç haline getirilen davranış tiplerine, uluslararası suç denir. Bunlar, genel olarak uluslararası normlar tarafından cezalandırılabilir olduğu açıklanan insan davranışlarıdır. Bu suçlar bu yönüyle uluslararası hukuku ihlal eden eylemlerdir. Bu nedenle, cezalandırılabilmesi bakımından ulusal ceza kanunlarında düzenlenmiş olmalarına gerek yoktur, doğrudan uluslararası hukukun uygulanması amacıyla kovuşturulabilirler.² Gerçek anlamda ya da dar anlamda uluslararası suç olarak ifade edebileceğimiz bu fiiller, yapıları itibariyle özel bir anlam taşıdıklarından, bir bütün olarak insanlığı ilgilendirirler. Çünkü, yalnızca doğrudan mağdur aldıkları bireylere değil, uluslararası toplumun barış ve güvenine de zarar verirler.³

Devletlerin egemenliği ilkesinin bir sonucu olarak, her devletin kendi yargı yetkisine giren konularda cezaî yargılama yetkisine sahip olması karşısında, uluslararası ceza yargısının gerekliliği tartışılabilir. Günümüz ceza hukukunda, ceza kanunlarının yer bakımından uygulanmasında asıl olarak geçerli ilke mülklik prensibidir. Ülkesinde suçun işlendiği devlete yargılama yetkisinin tanınması, devletlerin egemenliği kavramının doğal sonucu ve devletlerarası ilişkilerde saygı anlayışının da zorunlu bir gereğidir. Yargılamaların en etkin bir biçimde sürdürülebilme bakımından, suçun işlendiği ülke devleti en elverişli konumdadır. Özellikle delillerin elde edilebilmesi bakımından, fiilin işlendiği yerdeki merciler imtiyazlı konumdadırlar. Ayrıca, ulusal ceza mahkemelerinin normalde sahip olması gereken yetki ve yardımcı

2 TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan, ÖNOK R.Murat, Uluslararası Ceza Hukuku Ankara, 2009, s: 40.

3 AYDIN Devrim, Uluslararası Ceza Hukukunun Gelişimi, AÜHFCD, C: 51, S: 4, 2002, s: 137.

araçlara (Adli kolluk) sahip olmayan uluslararası mahkemelerin aynı etkinliği sağlaması güç olabilir.⁴

Ancak, uluslararası ceza hukukunun ciddi boyutlu ihlallerinin etkin bir biçimde yargılanmasında ulusal makamların güvenilirliği sınırlıdır. 20 nci yüzyılın sonunda gerçekleşen, Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesinin kuruluşuna kadar, uluslararası suçların kovuşturulması “galiplerin intikam duygularına ya da olağandışı gelişmelere” bağlı kalmıştır.⁵ Ulusal mahkemelerin uluslararası suçları yargılama konusunda yetersiz kalmalarının ilk nedeni, ulusal yargı mercilerinin yargılamayı başlatmaya ya da sürdürmeye muktedir olamayabilmeleridir. Örneğin, yıkıcı bir iç savaşın sonunda, bu sırada işlenen fiilleri yargılayabilecek bir adalet teşkilatı dahi kalmamış olabilir. İkinci neden ise, yargı yetkisine sahip devletin kovuşturma yapmaya istekli olmamasıdır. Devletlerin, uluslararası suç işlediği iddia edilen kendi vatandaşlarını ulusal mahkemelerde yargılamak istemediği bilinmektedir. Kaldı ki, çoğu zaman bu kişiler zaten devletin desteği ile hareket etmiştir. Öte yandan böyle bir niyetsizlik, gerek yargılamanın devlet güvenliği açısından tehlikeli olabilmesinden, gerekse faillerin devlet içinde hala etkin konumda bulunmalarından kaynaklanabilir.⁶ Örneğin, eski Yugoslavya topraklarında birçok uluslararası suç işlediği iddia edilen faillerin çoğunluğu, daha sonra kurulan Sırbistan’da da yönetim kadrosunda yer almışlardır. Bu kişilerin muktedir oldukları dönemde yargılanmalarına izin vermeyecekleri aşikârdır. Nitekim, failer ancak iktidarı Miloseviç’ ten devralan yeni yönetim tarafından uluslararası yargıya teslim edilebilmişlerdir. Benzer bir durum, terör olaylarının yaygın olup, kaos ortamının hâkim olduğu iktidarı tam olarak elinde bulundurmeyen bir devletin, terör örgütü liderini ve yönetici kadrosunu yargılamaya çalışılması halinde söz konusudur. Terör örgütü lideri ve yöneticilerinin yargılanması mevcut kaosu daha da tırmandırarak içinden çıkılmaz hale getirebilecektir. Bu durumda devlet, daha büyük bir kaos ortamı ile karşılaşmamak için uluslararası suçlar işleyen bir terör örgütü liderini yargılamaktan kaçınacaktır. Görüldüğü gibi, uluslararası suçları yargılama görevinin sadece ulusal devletlere bırakılması durumunda, failer çoğu zaman cezasız kalabilecektir.

4 TEZCAN, ERDEM, ÖNOK, a.g.e., s: 311.

5 ASLAN Muzaffer Yasin, Teoride ve Uygulamada Savaş Suçları, Ankara, 2006, s: 197.

6 AKSAR Yusuf, Evrensel Yargı Kuruluşları, Ankara, 2007, s: 132.

İkinci Dünya Savaşı boyunca çatışmanın taraflarınca insan hakları ağır bir biçimde ihlal edilmiştir. Savaş devam ederken çeşitli vesilelerle bazı suçların cezalandırılması iradesi ortaya konulmuştur. Savaş bittiğinde, özellikle Nazilerin icraatları günışığına çıktığında, uluslararası kamuoyunda büyük infial ve tepki doğmuş, intikam duyguları iyice yükselmiş ve sorumluların mutlaka cezalandırılması gerektiği konusunda görüş birliği oluşmuştur. ABD, İngiltere, SSCB ve Fransa temsilcileri 8 Ağustos 1945'te Londra'da toplanarak Londra antlaşmasını imzalamışlardır. Anlaşmanın 2 nci maddesine göre, Nürnberg'de Nürnberg Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi kurularak, kurulan mahkeme Naziler tarafından işlenen suçları yargılayacaktır. Yine, Japon savaş suçlularını yargılamak amacıyla Tokyo Uzakdoğu Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi kurulmuştur. Bu mahkemelerin uygulamaları, daha sonra yapılacak olan uluslararası ceza yargılamalarına ve kurulan mahkemelerde uygulanacak usul kurallarına örnek teşkil etmiştir.

7

Nürnberg Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesinde, Nazi eylemleri bir savaş suçu veya barışa karşı eylem olarak belirlenmiş ve “İnsanlığa karşı suç” olarak nitelendirilmiştir. Sanık müdafilerinin, suçlananların o zaman ki hukuk kurallarını uyguladıkları yönündeki savunmasına mahkeme itibar etmemiş ve “Uluslararası hukuka aykırı eylemleri işleyenlerin kişisel sorumluluktan kurtulamayacağı”nı belirterek savaş hukuku bakımından bir çığır açmıştır.⁸ Bu içtihat daha sonra kurulacak olan Tokyo Mahkemesi tarafından da benimsenmiştir. Mahkemenin merkezi olarak Almanya'nın Nürnberg şehri belirlenmiştir. Mahkemeye yöneltilen en önemli eleştiri de, yargıçların galip devletler tarafından belirlenmiş olmasıydı.⁹ Nürnberg Mahkemesi Statüsü, devletlere kendi egemenlik alanlarında yakaladıkları savaş suçlularını yargılama yetkisi tanımıştır. Bu nedenle, başta Fransa ve İngiltere olmak üzere bazı devletler yakaladıkları kişileri mahkemeye göndermek yerine kendi mahkemelerinde yargılamayı yeğlemişlerdir. Nürnberg mahkemesinde toplam 185 kişi yargılanmış, mahkeme son kararını 14 Nisan 1949'da vermiş ve işlevini sonlandırmıştır.¹⁰ Tokyo Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi ise, Mayıs 1946

7 TEZCAN, ERDEM, ÖNOK, a.g.e., s: 328.

8 AZARKAN Ezeli; Uluslararası Ceza Mahkemelerinde Savaş Suçları, Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi, Yıl:1, S:1, 2004, s: 59.

9 DOĞAN İlyas, Devler Hukuku, Ankara, 2008, s:336.

10 AZARKAN, a.g.e., s: 64.

ile Ekim 1948 tarihleri arasında görevini sürdürmüştü; toplam 25 yargılama yapmıştır. Mahkeme galip devletler tarafından atanan 11 ayrı ulustan yargıçlardan oluşmaktaydı.¹¹

Gerek Nürnberg gerekse Tokyo mahkemesi, suçların işlenmesinden sonra, yalnızca bu suçları kovuşturmak için kurulmuş ad hoc (özel) ve olağanüstü mahkemelerdir. Özel olmaları, yalnızca belirli suç tiplerini yargılama yetkisine sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Olağanüstü olmaları ise, yetkilerine girdiği açıklanan fiillerin gerçekleşmesinden sonra kurulmuş olmalarından kaynaklanmaktadır.¹² Özel statülü mahkemeler nitelik olarak mahkeme niteliğine sahiptir. Yargıçlarının yargısal bağımsızlığı vardır. Kararları bağlayıcıdır. Bu tür mahkemeler genellikle insanlığa karşı işlenen soykırım, işkence, savaş suçları gibi uluslararası suçlardan sorumlu olan gerçek kişilerin yargılanması amacıyla kurulur. Bu tür mahkemeler hukukun evrensel ilkelerini, evrensel insan haklarını, uluslararası sözleşmeleri gözetir, kararlarını da bu ilkelere ve hakkaniyete göre verirler.

Esas itibarıyla, Ad Hoc mahkemeler, hem ceza hukuku hem de ceza yargılama hukuku kurallarını kendileri koyarlar. Bu kural koyma bir de olaydan sonra olduğunda, tabii hâkim ilkesi, suçta ve cezada kanunilik prensibi ile adil yargılanma hakkı zedelenmektedir. Bir noktada adalete ulaşmak ve gerçeği ortaya çıkarmak gereği, diğer noktada bu amaca ulaşabilmek için hukukun evrensel ilke ve esaslarına aykırı davranmayı haklı göstermez. Aksi halde, hukuka aykırı davrandığı iddia edilenlerin cevabını hukuka aykırı yol ve yöntemlerle vermiş olmak sonucuna ulaşılır ki, bu anlayış son derece tehlikeli ve adaletsiz uygulamaların gerçekleşmesine neden olabilir.¹³

20 nci yüzyıl sonlarında insanlık iki büyük trajedi ile karşılaşmıştır. Bunlardan ilki, eski Yugoslavya'nın dağılması sırasında, diğeri ise Raunda 'da gerçekleşmiştir. İnsanlar soykırıma, işkenceye, cinsel şiddete, tarihi ve kültürel miraslarının yok edilmesine maruz kalmışlardır. Ruanda ve Yugoslavya'da yüz binlerce insan yaşamını yitirmiştir. Failleri yargılamak üzere, Yugoslavya Savaş Suçluları Mahkemesi ve Ruanda Savaş Suçluları Mahkemeleri kurulmuştur. Nürnberg ve Tokyo Uluslararası Ceza Mahkemelerinin aksine,

11 DOĞAN, a.g.e., s: 337.

12 TEZCAN, ERDEM, ÖNOK, a.g.e., s: 328.

13 ŞEN Ersan, Uluslararası Ceza Mahkemesi, Ankara, 2009, s.75.

Yugoslavya ve Raunda Savaş Suçluları Mahkemeleri, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından uluslararası barış ve güvenliğin korunması ve yeniden tesis edilmesi amacıyla uluslararası toplumun tamamı adına kurulmuştur.¹⁴ Bu nedenle, Yugoslavya ve Raunda Savaş Suçluları Mahkemeleri, uluslararası toplumun uluslararası ceza ve insan hakları hukukunu ihlal eden bireylerin yargılanmalarının sağlamak açısından, insanlık tarihinde ilk defa uluslararası hukuk kurallarına tam anlamıyla uyularak kurulmuş uluslararası ceza mahkemeleri olarak kabul edilmektedir.¹⁵

Yugoslavya Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin oybirliği ile aldığı 25 Mayıs 1993 tarihli kararıyla kurulmuş ve yargılama etkinliğine başlamıştır. Mahkemenin çalışma yöntemleri ve kuralları Dayton antlaşması ile tanınmıştır.¹⁶ Birleşmiş Milletler "Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi"nde belirtilen suçlar ve buna ek olarak Birleşmiş Milletler "1949 Cenevre Savaş Suçları Sözleşmesi"nde savaş suçu olarak belirlenen suçlar yargılamaya konu edilmiştir. Mahkemenin yeni özelliklerinden biri, daha önce savaş suçları arasında sayılmayan tecavüzü bir savaş suçu saymak olmuştur. Mahkemenin yetki sınırının da açıkça çizilmiş olması ve "suçta kanunilik" ilkesine uyulacağına da statüde açıkça belirtilmesi mahkemeyi Nürnberg ve Tokyo Mahkemelerinden ayıran önemli bir özelliği.¹⁷ Mahkeme Statüsü gereğince, statüde belirlenen suçları işleyen failin yanı sıra, suçları planlayan, hazırlayan, gerçekleştiren ve bu eylemlere yardım eden, suçların işlenmesini emreden kişilerin de cezalandırılması öngörülmüştür.¹⁸ Ayrıca Nürnberg Mahkemesi'nden farklı olarak, ast tarafından işlenen suçları bilen, bilmesi mümkün olan fakat engellemeyen üst de cezalandırılacaktır.¹⁹ Örneğin, Sırbistan devlet başkanı Miloseviç Kosova'da ki cinayetleri emretmesinden değil, cinayetlerden haberdar olduğu halde bu cinayetleri engellemekten ötürü

14 **GRENWOOD C.**, "The International Tribunal For Former Yugoslavia (1993) 69/4, Int.Aff.s.641; Nakleden: **AKSAR Yusuf**, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Ceza Usul Hukuku, Ankara, 2003, s.20.

15 **MERON T.**, "War Crimes in Yugoslavia and Development of International Law, 1994, s.78, Nakleden: **AKSAR**, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Ceza Usul Hukuku, s.20.

16 **AYBAY Rona**, Bosna Hersek'te Savaş ve İnsan Hakları Mahkemesi, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Yıl: 1 S:1 2004, s: 99.

17 **DOĞAN**, a.g.e., s: 341.

18 **PAZARCI Hüseyin**, Uluslararası Hukuk Dersleri, II. Kitap, Ankara, 1999, s: 64.

19 **DOĞAN**, a.g.e., s: 341.

sorumlu tutulmuştur.

Ruanda Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 08 Kasım 1995 tarihli kararı ile kurulmuştur. Mahkeme 20'den fazla üst düzey Hutu yetkiliyi mahkûm etmiştir. Bunların arasında dönemin başbakanı Jean Kambanda'da vardır. Başbakan bir radyo konuşmasında soykırımı teşvik ettiği gerekçesiyle cezalandırılmıştır. Bu soykırım suçlarına getirilen yeni bir yorum olarak görülebilir. Çünkü sadece soykırımı işlemek değil, teşvik etmek de suç sayılmıştır.²⁰

Bu gelişmelerden sonra, 17 Temmuz 1998 tarihinde, Roma'da gerçekleştirilen Uluslararası Ceza Mahkemesi Kurulmasına Dair Birleşmiş Milletler Roma Diplomatik Konferansı gerçekleşmiş, konferans sonucunda Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsünün kabul edilmiştir. Sürekli bir Uluslararası Ceza Mahkemesinin kurulmasıyla, Ad Hoc mahkemenin yukarıda belirtilen sakıncaları da giderilmiştir.

II. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BÜNYESİNDE UYUŞMAZLIKLARI ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

Birleşmiş Milletler bünyesinde uyuşmazlıkları çözüm yöntemleri yargı dışı yöntemler ve yargısal yöntemler olarak ikiye ayrılır. Yargı dışı yöntemler içerisinde; Görüşme, Dostça Girişim, Arabuluculuk, Soruşturma komisyonları, Uzlaştırma komisyonları, Bölge antlaşmaları gibi diplomatik yöntemler olduğu gibi; Misilleme, Zararla karşılık, Müdahale, Meşru müdafaa ve Savaş gibi diplomatik olmayan yöntemlerde söz konusudur. Birleşmiş Milletler antlaşmasınının 33 üncü maddesinin birinci fıkrasında “Uzaması milletler arası barış ve güvenliğin muhafazasını tehdit edebilecek mahiyette bir uyuşmazlıkta taraf olanlar, bu uyuşmazlığın çözülmesini her şeyden önce görüşme, soruşturma, arabulma, uzlaşma, tahkim ve yargı yollarıyla veya bölge teşkil veya anlaşmalarına başvurarak veyahut kendi seçecekleri başka barış yollarıyla aramalıdır” şeklinde düzenleme mevcuttur. Barışçıl çözüm yolları devletlerin egemen eşitliği ilkesiyle en bağdaşık olan çözüm yollarıdır. Egemen eşitlik, devletin dış egemenliğinin en temel özelliğidir. Bir devletin bir başka devletle tamamen aynı koşullarda bulunmasını ve bir diğerine üstünlük sağlayamamasını ifade

20 DOĞAN, a.g.e., s:341.

eder.²¹ Egemen eşitlik, hukuken hiyerarşi anlamına gelebilecek hiçbir üstünlüğü kabul etmez. Nitekim Birleşmiş Milletler antlaşmasının 2 nci maddesi devletlerin egemen eşitliği ilkesinin tanındığını belirtmekte, Birleşmiş Milletler Teşkilatının devletler üzerinde bir hiyerarşiye sahip olmadığını ortaya koymaktadır.²² Ancak Birleşmiş Milletler daimi üyelerinin çalışma sistemi ve daimi üyelik sisteminin varlığı bu ilkeyi açıkça zedelemektedir. Ayrıca, daimi üyelik sistemi uyuşmazlıkların barışçıl çözümü önünde ciddi bir engeldir.

Uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde devletler yargı organlarına daha sık başvurmaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler antlaşması da 33 üncü maddesinde devletlere, uyuşmazlıkların barışçıl çözüm yolları arasında yargısal yolları da önermiştir. Hatta Birleşmiş Milletler Antlaşması gereğince, tarafların yargısal yollardan olan hakemliğe ya da mahkemeye başvurması uyuşmazlık çözümünde “olağan yöntem” olarak değerlendirilmiştir.²³

İlk evrensel nitelikte yargı organı, 1 inci Dünya Savaşı döneminde, Milletler Cemiyeti bünyesinde kurulmuş olan Milletlerarası Sürekli Adalet Divanı’dır. Milletler Cemiyeti’nin feshinden sonra bu kez 2 nci Dünya Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletler Örgütü içerisinde temelde aynı niteliklere sahip olmakla birlikte adını aldığı Birleşmiş Milletler Kuruluşu ile birlikte anılan Birleşmiş Milletler Milletlerarası Adalet Divanı (BMAD) kurulmuştur ve halen işlevseldir. Divan, ancak taraflar anlaşırlar ve uyuşmazlığı önüne götürülürse yargılama yetkisine sahiptir. Bu anlamda, BMAD’nin yargı yetkisinin ihtiyari yargı yetkisi olduğu söylenebilir. Diğer yandan, BMAD, taraflardan yalnızca birinin başvurusu üzerine veya kendiliğinden yargılama yapma yetkisine sahip değildir.²⁴ Birleşmiş Milletler Adalet Divanı, 15 yargıçtan oluşur. Bu yargıçlar, kendi ülkelerinde devletler hukuku alanında yetkin yargıçlar arasından, Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi tarafından seçilirler. Aynı ülkeden birden fazla yargıç seçilemez. Yargıçların görev süresi 9 yıldır. Yeniden seçilebilmeleri mümkündür. Birleşmiş Milletler Adalet Divanı’nın merkezi La Haye’dir.²⁵ Türkiye, Birleşmiş Milletler

21 PAZARCI Hüseyin, a.g.e., s: 25 .

22 HAKYEMEZ Yusuf Şevki, Mutlak Monarşilerden Günümüze Egemenlik Kavramı, Ankara, 2004, s:94.

23 MENGİLER Özgür, Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Uluslararası Uyuşmazlıkların Barışçı Çözümü, Ankara, 2005, s:45.

24 BOZKURT Enver, KÜTÜKÇÜ M.Akif, POYRAZ Yasin; Devletler Hukuku, Ankara, 2009 s:242 .

25 GÜNDÜZ Arslan; Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar ile İlgili Temel Metinler,

Adalet Divanı'nın yetkisini ilk kez 12.05.1947 yılında tek taraflı bildirimle 5 yıllık süre için ve özellikle Lozan Antlaşması'ndan kaynaklanan bazı çekincelerle tanımış; yetkisini 1967 yılına her 5 yılda bir yenilemiştir. Türkiye son olarak, tek taraflı bildirimle Birleşmiş Milletler Adalet Divanı yetkisini 27.07.1967'den geçerli olmak üzere 5 yıl için tanımıştır. Ancak bu yetki 23.05.1972 tarihinde sona ermiş ve Türkiye özellikle Ege kıta sahanlığı sorunu nedeniyle, Birleşmiş Milletler Adalet Divanı yetkisini tanıma yolu ile yenilememiştir.²⁶ Diğer uluslar üstü yargı kuruluşları da, yine Birleşmiş Milletler bünyesinde bulunan Birleşmiş Milletler Uluslararası Deniz Mahkemesi ve özel statü ile kurulmuş olan Uluslararası Ceza Mahkemesi'dir.

Bölgesel düzeyde ise, uluslararası yargı işlevi yürüten mahkemelere örnek olarak, Avrupa Birliği Adalet Divanı gösterilebilir. Divana hem gerçek kişilerin hem de tüzel kişilerin başvurusu mümkündür. Avrupa Birliği Adalet Divanı da kendine özgü bir yargılama yürütmektedir. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kararı sadece taraflar için değil, tüm üyeler için bağlayıcıdır. Diğer yandan, Avrupa Birliği hukukunda birliğin kurallarını ihlal eden bir üye devlet, kendi isteminden bağımsız olarak, diğer üye devletlerin şikâyeti üzerine Avrupa Birliği Adalet Divanı nezdinde yargılanabilmektedir.

Diğer bölgesel nitelikli etkin yargı yollarından birisi de, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'dir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin güvence altına aldığı özgürlüklerle sınırlı olarak yargı etkinliğini yürütür. Bu mahkemeye de hem bireylerin hem de devletlerin başvurusu mümkündür.

Yargısal yolları, yukarıda açıklanan diplomatik yollardan ayıran temel fark, yargısal yollara başvurulması üzerine yargısal makamların vereceği kararların, devletler bakımından bağlayıcılık taşımasıdır. Oysa diplomatik yolların devletler bakımından bir bağlayıcılığı yoktur. Öte yandan, hem yargısal hem de diplomatik yollara başvuru devletlerin rızasına bağlıdır. Ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bundan ayrıksıdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini kabul eden ve şikâyet olunan devletin artık Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılacak başvuruda rızası aranmaz. Bir başka deyişle, şikâyetçinin tek yanlı iradesiyle, şikâyet olunan devlet hakkında yargılamaya girişilmesi mümkün olur.

İstanbul, 1982, s: 94 vd.

26 DOĞAN İlyas, a.g.e., s:307.

III. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ

Uluslararası Ceza Mahkemesi, insancıl hukuk kapsamındaki kimi suçları kovuşturana ve 20 nci yüzyılın sonlarında kurulup 21 inci yüzyılda uluslararası insancıl hukukun egemenliğine katkı yapan mahkemedir. Mahkemenin yargı yetkisine giren soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı suçunun yeryüzünde işlenmiş en ciddi suçlar olduğu ve bu suçların gerçekte dünyanın barış, güvenlik ve esenliğini tehdit eden eylemler olduğu, Roma Statüsü'nün Dibase bölümünde de ifade edilmektedir. Türkiye farklı nedenlerle, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni kuran Roma Statüsü'ne taraf olmamıştır. Türkiye'nin Statü'yü onaylamasına karşı çıkan söylemler, çoğu zaman bu Mahkeme'nin işlev ve yetkilerinin doğru anlaşılmasından, kimi zaman da sorunlarla yüzleşebilme endişesinden kaynaklanmaktadır.

Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), uluslararası ceza hukuku kapsamında kurulmuş, devlet sorumluları tarafından işlenebilecek en ağır suçlar olan soykırım, insanlığa karşı suçlar ile savaş suçlarını soruşturmak ve kovuşturmak amacıyla uluslararası toplum tarafından oluşturulan daimi ve bağımsız bir yargı organıdır. Orijinal adı, İngilizce "International Criminal Court (ICC)", Fransızca "Cour Pénale International (CPI)" olan mahkeme, Türkçeye Uluslararası Ceza Mahkemesi olarak çevirmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsünün 1 inci maddesinde mahkemenin bu statü ile kurulduğu ve daimi bir kurum olduğu belirtilerek, statünün 3 üncü maddesine göre mahkemenin daimi merkezi Hollanda'nın La Haye kentidir. Bununla birlikte statünün 3 üncü maddesinin üçüncü paragrafında mahkemenin başka yerde toplanabilmesi de kabul edilmiştir.

Böylesine sürekli nitelikli bir mahkemenin varlığının caydırıcı bir etkisinin olacağı ve bahsi geçen suçları işleme düşüncesinde olanların artık iki kere düşünmek zorunda kalacağı varsayılmıştı. Ancak daha önemlisi bu tür suçlar için daha önce düşünülen geçici nitelikli (ad hoc) mahkemelerin çözüm getirmediği ve adaletin tesisi konusunda yetersiz kaldığı düşüncesi bu tür bir mahkemenin sürekli olarak var edilmesinin en önemli sebeplerinden biri oldu. Diğer bir deyişle, Uluslararası Ceza Mahkemesi mahkeme yorgunluğu (Tribunal Fatigue) denilen palyatif (geçici) çözüm kaynaklı umutsuzluk ve yetersizliğin bir çaresi olarak tasarlandı.²⁷

27 ÇAKMAK Cenap, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Yargılama Meşruiyeti, (www.bilgesam.org).

Roma Statüsü, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni kuran uluslararası antlaşmaya verilen isimdir. Uluslararası hukuk literatüründe devletlerin imzaladıkları yeni bir hukuk kurumu oluşturan uluslararası antlaşmalara “statü” adı verilir. 15 Haziran 1998 -17 Temmuz 1998 tarihleri arasında 160 devletin katılımıyla toplanan Birleşmiş Milletler Konferansı sonucunda imzaya açılan “Uluslararası Ceza Mahkemesi Kurucu Statüsü”, uygulamada kısaca Roma Statüsü olarak adlandırılmaktadır. Statü; Giriş ve 128 maddeyi içeren 13 bölümden oluşmaktadır.

Roma Statüsü, hem ceza normlarını, hem de ceza yargılaması normları ile ceza infaz hükümlerini birlikte ele almaktadır. Hatta Statü, evrensel nitelik taşıyan ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukuku ilke ve esaslarına da (suçsuzluk karinesi, ne bis in idem, dürüst yargılama hakkı, kanunilik) yer vererek oluşacak tereddütleri giderme yolunu seçmiştir.

Uluslararası Ceza Mahkemesinin 20 nci yüzyılın sonuna kadar kurulamamasının en temel nedeni, devletlerin hükümlerlik hakları konusundaki hassasiyetleridir. Uluslararası düzeyde bir ceza mahkemesinin kurulması, devletlerin hükümlerlik haklarının en ciddi şekilde hissedildiği ceza yargılamasının sınırlanması anlamı taşıdığından, bağımsız devletler tarafından böyle bir kurumun oluşturulması uzun bir süre kabul görmemiştir.²⁸

Roma Statüsü, yalnızca 7 ret oyuna karşılık 21 çekimser²⁹ ve 120 kabul oyuyla³⁰, oyçokluğu ile kabul edildi. Roma Statüsü; suçları, mahkemenin yapısını ve nasıl çalışacağını, devletlerin mahkeme ile işbirliği için ne yapmaları gerektiğini tanımlayan en temel hukuk belgesidir. Roma Statüsü'nün “yürürlüğe girme” başlıklı 126 ncı maddesine göre; altmışıncı onay, kabul, tasdik veya taraf olma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne verilmesini takip eden 60 gün sonraki ayın ilk günü statünün yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Uluslararası hukukta, bir devletin bir uluslararası antlaşmayı imzalaması yetmez, imzalanmış metnin o devletin ilgili mercileri tarafından (kimi devletlerde parlamento, kimi devletlerde kraliyet/başkanlık makamı, kimi devletlerde ikisi birden) onaylanması da gerekir. Altmışıncı onay 2002 yılında gerçekleşti

tr.) (erişim tarihi : 14.5.2014).

28 **ALİBABA A.**, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu, AÜHF Dergisi, Yıl :2000, C :49, S. :1-4.

29 Çekimser oy veren 21 ülkeden birisi de Türkiye'dir. **ÖNOK Murat**; Tarihi Perspektifiyle Uluslararası Ceza Divanı, Ankara, 2003, s.102.

30 **ÖNOK**, a.g.e., s:102.

ve mahkemenin yargı yetkisi 1 Temmuz 2002 itibariyle başladı. Fiilen yargılama faaliyetine başlaması ise 2003 yılını bulmuştur.³¹

Birleşmiş Milletler Uluslararası Ceza Mahkemesi Nürnberg, Tokyo, Yugoslavya ve Ruanda Mahkemelerinden farklı olarak, diğerleri gibi Birleşmiş Milletler bünyesinde bulunmasına rağmen, sürekli görevli bir mahkemedir. Mahkemenin görevi, statüsünde yer alan suçları işleyen gerçek kişilerin, uyruk devletleri tarafından yargılanmaktan kaçınılması veya uyruk devletin yargılamaya gücü yetmemesi durumunda, failleri yargılamaktır. Bu durumda, fail eğer uyruğunda olduğu devlet tarafından yargılanmışsa Birleşmiş Milletler Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde, ceza yargılamasının “non bis in idem” (Aynı suçtan iki kez yargılama olmaz) ilkesi gereğince yeniden yargılanamayacaktır.³²

Uluslararası Ceza Mahkemesi aşağıdaki amaçlara hizmet edecektir:

-Uluslararası hukukta tanımlanmış ağır suçlar işlemeyi planlayan kişilere karşı engelleyici, caydırıcı bir rol oynayacaktır;

-Bu suçların sorumlularını mahkeme önüne getirmek için hukuken birinci derecede sorumlu durumda olan ulusal savcılarını harekete geçirecektir; Böylece;

-Mağdurlar ve aileleri, adalet ile gerçeğe ulaşma ve uzlaşma sürecine başlama şansına sahip olacaklardır;

-Bu durum, söz konusu suçlarda cezasızlığın sona erdirilmesine doğru büyük bir adım olacaktır.³³

Uluslararası Ceza Mahkemesi, devletleri yargılamaz, kişi sorumluluğu ilkesi esastır ve yalnızca gerçek kişiler yargılanabilir. Bu durumda mahkemenin yargılama yetkisine giren suçların işlendiği iddia edildiğinde, bu suçları işleyen gerçek kişilere dava açılacaktır. Bu gerçek kişiler, bizzat suçu işleyenden suç işlenmesi emri verene, en alt düzeyde suça iştirak edenden en üst düzey devlet görevlilerine, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar, Genelkurmay başkanına kadar uzanabilir. Mahkeme, ulusal hukuktan kaynaklanan hiçbir bağışıklık ya da dokunulmazlıkla

31 **BEYAZIT Özgür**; Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Yetkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2008, s.13.

32 **DOĞAN**, a.g.e, s: 341.

33 **KURŞUN Günal**, 101 soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara, 2011, s:8 www.iccnw.org erişim tarihi: (13.3.2014).

kendisini bağı saymaz.³⁴

Roma Statüsü'nün 11 nci maddesine göre, Uluslararası Ceza Mahkemesi, bu Statü'nün yürürlüğe girmesinden sonra işlenen suçlar üzerinde yargılama yapma yetkisine sahiptir. Yukarıda da değinildiği gibi altmışıncı onay 2002 yılında gerçekleşip, Mahkemenin yargılama yetkisi 1 Temmuz 2002 tarihinde başlamıştır. Bu tarihten sonra işlenen suçlar Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından yargılanabilecek, önceki suçlar Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından yargılanamayacaktır.

Bu durumun temel nedeni, devletlerin temiz bir sayfa açma iradesinden kaynaklanır. Devletler adeta “bu tarihe kadar olan oldu, bundan sonra temiz bir sayfaya başlayalım” biçiminde iradelerini göstermektedirler. Pratik olarak da, Roma Statüsü'nün uluslararası toplumun geneli tarafından kabullenilmesi ancak böyle mümkün olabilirdi, zira sanınız çoğu devletin tarih sayfaları bütünüyle beyaz renkten oluşmamaktadır.³⁵

Roma Statüsü'nün 11 nci maddesinin ikinci paragrafına göre; eğer bir Devlet, Statü yürürlüğe girdikten sonra bu Statü'ye taraf olursa; kural olarak taraf olduğu tarih itibariyle yargılama yetkisi devreye girer, ancak ilgili devlet, geriye doğru mahkemenin yargılama yetkisini tanıyabilir. Her durumda, yargılama yetkisi 1 Temmuz 2002 tarihinden öncesine uzanamaz.

Yargılamalar daha çok, kanıtların çoğunun bulunduğu, sanıkların, çoğu mağdurun ve tanıkların yaşadığı ve tarafların çoğunun yasal sistem ve dile aşına olduğu yerde yapıldığı zaman daha verimli ve kuvvetli etkiye sahip olur. Bununla birlikte, birçok olayda söz konusu standartlara uygun yargılamaların, suçun işlendiği yerde yapılması mümkün olamamaktadır. Bu tür suçları düzenleyen bir mevzuat mevcut olmayabilir veya yasal sistem çökmüş olabilir. Ülke, bu yargılamalar için kaynaklara sahip olmayabilir ya da şüpheliler, mağdurlar, tanıklar veya yargılama ile ilgili diğer kişilerin güvenliği sağlanamayabilir. Savcıların soruşturma başlatmak ya da çoğunlukla başlatmamak üzere niyetleri olmayabilir veya bu konuda siyasi baskı ile karşılaşabilirler. Savcıların bu suçları araştırmaları, soruşturmaları ve kovuşturmaları, idari otoritelerce –ki bunların bir kısmı suçların işlenmesine karışmış da olabilirler- ya da genel-

34 KURŞUN, 101 soruda Uluslar Arası Ceza Mahkemesi, s:8.

35 KURŞUN, 101 soruda Uluslar Arası Ceza Mahkemesi,, s:8.

özel aflar veya benzer cezasızlık şekilleri vasıtasıyla engellenebilir. Böyle durumlarda, tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisi gündeme gelir.³⁶

A. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİNİN YAPISI VE İŞLEYİŞİ

Roma Statüsü'nün 13 ncü maddesine göre, Statü'nün 5 nci maddesinde belirtilen bir suç ile ilgili olarak mahkemeye olaylar üç türlü intikal edebilir. İlk olarak; Statü'nün 14 ncü maddesi gereğince işlenen bir veya birden fazla suçun olduğu durumun soruşturulması için taraf devlet Mahkeme savcısına bildirimde bulunabilir. İkinci olarak; Mahkeme savcısı, Statü'nün 15 nci maddesi doğrultusunda bir suçun işlendiğine dair bilgiler dayanarak kendiliğinden soruşturma açabilir. Son olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının, barışın tehdidi, bozulması ve saldırı eylemi durumunda alınacak önlemler başlıklı VII. nci bölümü kapsamında mahkeme savcısına bildirimde bulunabilir.

Bu durumların her birinde bir soruşturma açılıp açılmayacağına ve soruşturma üzerinde temellenen hukuki onaya bağlı olarak bir davanın açılıp açılmayacağına karar vermek, devletlerin ya da BM Güvenlik Konseyi'nin değil, Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısının takdirine bağlıdır. Statü'nün 15 inci maddesine göre, Savcı, gelen bilginin ciddiliğini araştırır. Bu amaçla devletlerden, Birleşmiş Milletler organlarından, hükümetler arası veya hükümet dışı örgütlerden veya uygun gördüğü diğer güvenilir kaynaklardan ek bilgi isteyebilir ve Mahkemenin bulunduğu yerde yazılı veya sözlü ifade alabilir. Savcı, bir soruşturmanın derinleştirilmesi için makul temeller olduğuna karar verirse, Ön Dava Dairesinden, topladığı destekleyici belgeleri sunarak bir soruşturma yetkisi talebinde bulunur. Mağdurlar, Ön Dava Dairesine Usul ve Delil Kurallarına uygun olarak açıklama yapabilirler. Talebi ve destekleyici belgeleri inceledikten sonra Ön Dava Dairesi soruşturmayı derinleştirmek için makul veriler olduğuna kanaat getirirse ve dava, Mahkemenin yargı yetkisine giriyor görünüyorsa, davanın kabul edilebilirliği ve yargı yetkisi konularında, Mahkemenin sonraki tespitlerine bakmaksızın, soruşturmayı başlatma yetkisi verir. Soruşturma yetkisi verilmesinin Ön Dava Dairesince reddedilmesi, Savcının sonradan aynı durumla ilgili olarak, yeni olay ve delillere dayalı bir talepte bulunmasına engel teşkil etmez. Eğer ön incelemenin

36 KURŞUN, 101 soruda Uluslar Arası Ceza Mahkemesi, s:11.

sonucunda, Savcı, sağlanan bilginin bir soruşturma için makul bir temel oluşturmadığı sonucuna varırsa; bu bilgiyi sunanlar savcı tarafından bilgilendirilir. Bu durum, Savcının aynı durumla ilgili olarak, yeni olay ve delillerin ışığında, sonradan sunulan bilgileri değerlendirmesine engel değildir.

Statü, siyaset yararına değil, yalnızca adalet yararına soruşturma ve kovuşturma yapılmasını garanti etmek için birçok önleme sahiptir. Güvenlik Konseyi ve devletler, Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısına çağrı yapabilmelerine rağmen, bir soruşturma açmak için izin istenip istenmeyeceğine karar vermek Savcının inisiyatifindedir. Savcı, hem soruşturma açmak hem de kovuşturma başlatmak için Mahkemenin Ön Dava Dairesi'nden izin talep etmelidir ve devletler bu talebe itiraz edebilirler. Görüldüğü gibi, Roma Statüsü'nde savcının taleplerini Birleşmiş Milletler ve devletlere, Birleşmiş Milletler ve devletlerin taleplerini de savcıya denetletirmek, tüm taleplerin de mahkemenin yargıçları tarafından onaylanması biçiminde çoklu kontrol sistemi geliştirilmiştir. Pek çok hukuk uzmanı tarafından bu durum, uluslararası hukukun ulaştığı son ve en ileri nokta olarak değerlendirilmektedir.³⁷

Statü'nün 34 ncü maddesinde Uluslararası Ceza Mahkemesinin organları; Başkanlık, Temyiz- Dava Bölümü- Ön Dava Bölümü, Savcılık Bürosu, Yazı İşleri Bürosu olarak dörde ayrılır.

Mahkemenin bürokratik yapısı Yazı İşleri Müdürlüğü eliyle yürütülür. Statü'nün 43 üncü maddesine göre; Mahkeme yazı işleri, mahkemenin işlerinin düzgün biçimde yürütülmesinden sorumludur. Bu birimin en önemli görevlerinden birisi mağdur ve tanıkların korunmasına yönelik Mağdurlar ve Tanıklar Ünitesi kurmaktır.

Statü'nün 35 nci maddesinde yargıçların Mahkemenin tam zamanlı çalışan üyeler olarak seçileceği, 36 ncı maddesinde ise mahkemede 18 yargıç bulunacağı, yargıçların nitelikleri, aday gösterilmeleri ve seçilmeleri hususları düzenlenmiştir. Statü'nün 38 inci maddesinde başkanlık kurumu ile başkan, birinci ve ikinci başkan yardımcılarının seçimi hususu düzenlenerek, 39 ncu maddede temyiz bölümü, dava bölümü ve ön dava bölümünde görevli yargıçların sayıları belirtilmiştir. Hâkimleri Taraf Devletler Kurulu seçer.

37 KURŞUN, 101 soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi, s:13.

Ön Dava Dairesi, kural olarak soruşturma evresinde suç haberinin alınmasından davanın açılmasına kadar bir takım görev ve yetkilerle donatılmıştır. Dava Dairesi ana muhakemeyi gerçekleştiren birimdir. Dava Dairesinin kararlarına karşı Temyiz Dairesine başvuruda bulunulabilir. 40 ıncı maddede; yargıçların görevlerini yerine getirirken bağımsız hareket edecekleri, yargısal görevlerine müdahale ihtimali olan veya bağımsızlıklarına duyulan güveni etkileyebilecek hiçbir faaliyette bulunamayacakları, Mahkemenin bulunduğu yerde tam zamanlı olarak mesai yapacak olan yargıçların, profesyonel yapıdaki başka bir mesleki faaliyetle uğraşamayacakları, bu hususlarda ortaya çıkabilecek sorunların yargıçların salt çoğunluğu ile karara bağlanacağı, sorunun yargıçlardan birini bizzat ilgilendirdiği durumlarda, o yargıcın karara katılamayacağı belirtilmiştir. Statünün 41 inci maddesinde ise; başkanlığın bir yargıcın talebi üzerine o yargıcın bu Statü çerçevesinde bir görev yapmaktan çekilmesine, Usul ve Delil Kurallarına göre karar verebileceği, yargıçların, hangi gerekçeyle olursa olsun, tarafsızlıklarından makul şüphe duyulabileceği davalarda yer alamayacakları, bir yargıcın, şayet Mahkemenin bakmakta olduğu bir davaya bakmış veya hakkında soruşturma veya yargılanma yapılan kişinin ulusal düzeyde karıştığı herhangi bir davayla daha önce herhangi bir sıfatla ilgilenmiş ise bu paragraf çerçevesinde yargıçlık yapamayacağı belirtilmiştir.

Statü'nün 42 nci maddesine göre; Savcı ve Savcı Yardımcıları yüksek ahlak sahibi ve ceza davaları konularında yüksek uzmanlık ve geniş deneyim sahibi kişiler olmalıdır. Mahkemenin çalışma dillerinden en az birini çok iyi bilmeli ve akıcı konuşması gerekmektedir. Savcı, Taraf Devletler Kurulu'nun salt çoğunluğunca ve gizli oyla seçilir. Savcı Yardımcıları da Savcı tarafından belirlenecek bir listeden aynı yolla seçilir. Savcı, her Savcı Yardımcılığı makamı için üç aday gösterir. Seçilmeleri sırasında daha kısa bir süre öngörülmediği takdirde Savcı ve yardımcıları 9 yıllık bir süre için seçilirler ve görev sürelerinin bitiminde yeniden seçilemezler.

Roma Statüsü, yargılamanın bir tarafı olan savcılarının da "bağımsızlığından" söz etmiştir. Statünün 42 nci maddesinin birinci ve beşinci paragraflarında, Savcılık Makamının bağımsız olduğu, savcılarının görevleri ile çelişecek ve bağımsızlıklarına ilişkin güveni etkileyebilecek herhangi bir faaliyette bulunamayacakları ifade edilmiştir. Böylece, savcılarının vatandaşı oldukları devletlere ve daha önce görev yaptıkları yer ve makamlara karşı bağlılıklarının

olmadığını, bu açıdan bağımsız olduklarına işaret etmiştir. Aynı şekilde Statü savcılar bakımından 42 nci maddenin yedinci paragrafında “tarafsızlık” kavramına yer vermiştir. Maddeye göre, savcı ve yardımcıları, tarafsızlıklarına ilişkin herhangi bir sebeple haklı şüphe duyulabilecek hiçbir işte yer alamazlar. Düzenlemeyle, yargılamanın tarafı olan savcıların, soruşturma ve kovuşturmayla olay hakkında önceden taraf olmaları veya bir önyargıya sahip olmaları durumunda görev yapmalarının engellenmesi amaçlanmıştır. Elbette savcılar, görev aldıkları soruşturma ve kovuşturmalarda her ne kadar adalet adına hareket edecek olsalar da, taraf olma kimliklerini korurlar. Ancak 42 nci maddenin yedinci fıkrasında anlatılmak istenen, savcı tarafından sanığın suçlanması sebebiyle ortadan kalkan tarafsızlık değil, savcının olaya yaklaşımı ve önceden bir şekilde o olaya müdahil olması halinin önüne geçilmesidir.³⁸ Savcının veya bir Savcı Yardımcısının, savcılık yapma ehliyetini kaybetmesi konusunda karar, Temyiz Dairesi tarafından verileceğine yönelik hüküm yer almaktadır.

Uluslararası Ceza Mahkemesinde görülecek bir davayı açma ve yürütme konusunda, Mahkeme Savcısı görevli ve yetkili kılınmıştır. Mahkemenin yargı yetkisini kullanması için, taraf devletlerden birisi ya da Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Savcılık Makamına başvuru yapılması veya Savcılık Makamının topladığı bilgilerden hareketle soruşturmaya başlaması gerekmektedir. Uluslararası Ceza Mahkemesinin yargı yetkisine giren suçlardan birisinin mağduru olduğunu iddia eden kişi veya kişiler de soruşturmaya başlanması için Savcılık makamından talepte bulunabilir. Bununla birlikte, mağdur olduğunu ileri süren kişinin kendiliğinden Uluslararası Ceza Mahkemesinde dava açabilme imkânı ve sırf mağdur şikâyetine bağlı olarak ceza soruşturması başlatılmasında bir zorunluluk bulunmamaktadır.³⁹

Statü’nün 15 inci maddesinin üçüncü paragrafına göre, Savcılık Makamı ceza soruşturmasını başlatmak konusunda tek başına yetkili kılınmamış ve Uluslararası Ceza Mahkemesinin “Ön Soruşturma Dairesi” nin bu konuda denetim yetkisine sahip olduğu kabul edilmiştir. Savcı, yapılan başvuru veya kendi sahip olduğu bilgilerden hareketle ceza soruşturmasını başlatmak için yeterli nedene ulaştığı kanaatinde ise, soruşturmayı başlatmak amacıyla

38 ŞEN, a.g.e., s.68.

39 YILDIZ Ali Kemal, Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur-Suçtan Zarar Gören- Şikayetçi, Ankara, 2008, s.96-97.

Ön Soruşturma Dairesine başvurur. Mağdur da, Ön Soruşturma Dairesi'ne soruşturma konusu ile ilgili açıklamada bulunabilir.⁴⁰

Savcının topladığı bilgi ve belgelerin soruşturma için yeterli dayanak oluşturmadığına karar vermesi veya Ön Soruşturma Dairesi'nin soruşturmanın esasına girilmesi konusunda Savcılık Makamına yetki vermemesi durumunda, mağdura herhangi bir hak tanınmamıştır. Bununla birlikte Savcılık Makamı, yeni maddi vaka ve delillere ulaşılmaması durumunda, tekrar değerlendirebilir ve esastan ceza soruşturmasına başlanabilmesi izni için yeniden Ön Soruşturma Dairesi'ne başvuru yapabilir.⁴¹

Statü'nün 15 inci maddesinin birinci paragrafına göre, Savcılık Makamının, yargı yetkisine giren suçlarla ilgili olarak kendisine ulaşan bilgilerden hareketle re'sen soruşturma açabilme yetkisinin olduğu hususunda tartışma yoktur. Ancak, Savcının sadece tamamlanan suçlarda mı, yoksa Mahkemenin yargılama yetkisine giren ve devam etmekte olan suçlar hakkında da delil toplayabilmesi hususu tartışmalıdır. Devam etmekte olan olaylarda delil toplaması devletlerin egemenlik hakkına müdahale niteliği taşımakla birlikte, Mahkemenin yetki alanına giren ve işlenmekte olan suçlarda, suçların egemen devlette sağlıklı yargılama yapılmayacağına kanaatine ulaşılmaması halinde, özellikle kaybolma, bozulma ve başkalaştırılma ihtimali bulunan delillerin Savcı tarafından toplanılması gerektiği kanaatindeyiz.

Statü'nün 66 ncı maddesinde evrensel hukuk ilkesi olan Mahkeme tarafından uygulanacak hukuka göre suçluluğu ispatlanıncaya kadar herkes masum sayılacağı belirtilip, sanığın suçu işlediğini ispat yükünün Savcıya ait olduğu ifade edilerek, sanığı mahkûm edebilmek için mahkemenin, sanığın suçu işlediğine makul şüphe kalmayacak şekilde kanaat getirmiş olması gerektiğine hükmedilmiştir.

67 nci maddede ise; sanık hakları sayılarak; tamamen anladığı ve konuştuğu bir dilde, suçlamanın mahiyeti, sebebi ve içeriğinden süratle ve ayrıntılı olarak haberdar olma, kendi isteğiyle seçeceği bir avukatla serbestçe görüşebilme olanağına sahip olduğu ve sanığa savunmasını hazırlayabilmek için yeterli zaman ve imkânın tanınması gerektiği, sanığın yersiz gecikme olmadan yargılanması gerektiği, sanığın, yargılamada hazır bulunmak,

40 YILDIZ, a.g.e., s.97.

41 TEZCAN, ERDEM, ÖNOK, a.g.e., s: 396-398.

savunmasını bizzat veya kendi seçtiği avukat aracılığıyla yapabilmek, şayet sanığın bir avukatı yoksa bu haktan haberdar edilmek, adaletin yüksek menfaatlerinin gerektirdiği her durumda Mahkeme tarafından ve sanığın maddi imkânlarla sahip olmaması durumunda ücretsiz olmak üzere sanığa avukat tayin edilmesi hakkı olduğu, aleyhindeki tanıklara mahkeme önünde soru sormak ve aleyhinde dinlenen tanıklarla aynı koşullarla, lehindeki tanıkların da hazır bulundurulması ve lehe tanıklara da soru yöneltilmesi hakkı olduğu, Mahkemeye sunulmuş herhangi bir belgenin veya yargılama işlemlerinden herhangi birinin sanığın tam olarak anladığı ve konuştuğu bir dilde olmaması halinde, adaletin sağlanmasının temini için ücretsiz olarak uzman bir tercümanın yardımından yararlanma hakkı olduğu, kendisini savunmak için, yemin etmeksizin her türlü sözlü veya yazılı beyanda bulunmak haklarının olduğu sayılmıştır.

Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü'nde görev yapmakta olan heyet tarafından "Mevzuat Yapımında Etki Analizi" konulu Matra projesi kapsamındaki 11-13 Eylül 2012 tarihlerinde Lahey/ Hollanda'ya yapılan ziyaret kapsamında Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne yapılan ziyarette; Mahkeme Başkanı Sang-Hyun SONG tarafından Mahkemenin faaliyetleri ve yapılan yargılamalar hakkında bilgilendirme yapılmış; Sayın Mahkeme Başkanı tarafından Ülkemizin durumuna değinilerek, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'ın 2004 yılındaki demecinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin Roma Statüsü'ne taraf olacağını beyan ettiğini, 2004 yılında Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yapılan değişiklikle, suçluların Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne iade edileceğinin düzenlendiğini, 2006 yılında Uluslararası Ceza Mahkemesi Başkanı Sayın Philippe Kirsch'in Türkiye'yi ziyaret ettiğini, 2010 yılında Uluslararası Ceza Mahkemesi gözden geçirme konferansına Türkiye'nin de katıldığını beyan etmiştir. Savcılık bürosunun faaliyetleri hakkında Savcı yardımcısı Sayın Phakiso MOCHOCHOKO yaptığı bilgilendirmede, soruşturma başlatılmasına karar verildikten sonra, en önemli aşamanın delil toplama aşaması olduğunu, delil toplama aşamasında sanığın genellikle firar halinde ve tutuksuz olduğu için delilleri karartma ihtimalinin yüksek olduğunu, Uluslararası Ceza Mahkemesinin birçok devletin ulusal mevzuatında yer almadığı için, başka ülkede bulunan bir tanığın dinlenmesi için izin çıkarma işlemlerinin 3-4 ay sürebildiği belirtilmiş; ayrıca Uluslararası Ceza Mahkemesinin sürekli bir mahkeme olması nedeniyle, bugün iktidarda olan

kişiler için delil toplama zor olsa bile, sonraki tarihte mümkün hale gelebileceğine değinilerek, Mahkemenin kuruluş felsefesi olarak “İktidarda kalmak için suç işleyemezsiniz...” ve “Kaçabilirsiniz ama saklanamazsınız...” deklarasyonlarına sahip olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan, günümüzde, Suriye ve Myanmar’da meydana gelen olaylara, bu ülkelerin Statüye taraf olmadıkları için Mahkeme savcısı tarafından re’sen soruşturma başlatılamadığı, bu durumları sadece Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin savcılığa taşıyabileceğini, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının ise siyasi karar olduğu vurgulanmıştır. Dış ilişkiler ve kayıt özel danışmanı Sayın Alexander KHODAKOV tarafından yapılan bilgilendirmede ise; mahkemenin ziyaret tarihi itibarıyla 658 daimi çalışmanı olup sözleşmeli personelle birlikte 99 farklı ülkeden 840 kişinin çalıştığı, Mahkemenin 2012 bütçesinin 108.8 milyon euro olduğu, Mahkeme finansmanının taraf ülkelere sağlandığı, gönüllü katkılar için fonlar açıldığı, eğer bir şirket Mahkeme’ye yardımda bulunmak isterse, şirketin faaliyetleri Mahkemenin amacı ile çelişmez ise, yapılan yardımın kabul edildiğini, örneğin bir silah firması yardımda bulunmak isterse yardımın kabul edilmediğini ifade etmiştir.⁴²

B. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ’NİN DEVLET EGEMENLİĞİNE ETKİSİ

Bir ülke içerisinde meydana gelen uyuşmazlıkların çözülebilmesi, egemen bir devlet olmanın yargı yetkisi bakımından ortaya çıkan temel göstergelerden birisidir. Bu yetki kural olarak tüm hukuki uyuşmazlıkları kapsamaktadır.

Bilindiği üzere, günümüz ceza hukukunda, ceza kanunlarının yer bakımından uygulanmasında temel ilke “mülkîlik”tir. Yargılama yetkisinin suçun işlendiği ülke devletine tanınması devlet egemenliği kavramının doğal bir sonucudur. Ancak, sınır ötesi ilişkilerin artması, içişleri ve dışişleri arasındaki ayrımın belirsizleşmesi ve ulusal yetki alanlarındaki daralmaya paralel olarak, ulusal yargı yetkisinin kapsamı ve sınırı da değişime uğramaktadır.⁴³

Eski Yugoslavya ve Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemelerine, yargılamanın her aşamasında, ulusal mahkemeler önünde

42 http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_musavirler/ABDULLAH%20CEBEC%C4%B0/11-14%20EyL%C3_%BCI%202012%20Study-visit.doc (Erişim tarihi : 12.5.2014).

43 **SUNAY Reyhan**, Tartışılan Egemenlik, Ankara, 2007, s.280.

görülmekte olan davaların kendilerine devredilmesini isteyebilme yetkisi tanınarak, ulusal ceza yargısı karşısında öncelik ve üstünlük tanınmıştır. Bu öncelik ve üstünlük sorununun devletlerin egemenlikleri açısından son derece önemli olması nedeniyle, Roma Konferansı öncesinde özellikle bu nokta üzerinde büyük bir mücadele yaşanmıştır. Nitekim, yargı yetkisinin egemenliğin bir sonucu olarak ulusal yetkiye bırakılmış olması gerçeği nedeniyle, Uluslararası Ceza Mahkemesi kurulması çalışmaları, uzunca bir süre gerçeğe dönüştürülemedi. Bu sebeple, kurulması düşünülen mahkemenin genel kabul görebilmesi ve devletlerin egemenlikten kaynaklanan endişelerinin giderilebilmesi, ulusal mahkemeler ile uluslararası mahkeme arasındaki dengenin iyi kurulmasını gerekli kılmıştır. Çalışmalar sonucunda “uluslararası ceza yargılamasının ulusal ceza yargısını tamamlayıcılığı” olarak ifade edilen ilkesinin açıkça kabul edilmesiyle çözüme ulaşılabilmektedir.⁴⁴

Statü'nün ancak 2002'de yürürlüğe girebilmesi ve Mahkemenin faaliyete geçebilmesi de; gerçekte çoğu devletin yargı alanındaki egemenlik yetkisini böylesine bir mahkeme lehine daraltmaya henüz hazır olmamalarından kaynaklanmıştır. Zira, Mahkemenin kurulmasına ilişkin Antlaşma metninde, devlet egemenliğine kısıtlama getiren hükümler yer almaktadır. Ancak bunun yanında, Mahkemenin yetkisini kısıtlayan ve otoritesini zayıflatan hükümler de bulunmaktadır. Bu itibarla söz konusu metnin, “ulusal egemenlik yanlısı devletler” ile uluslararası yargı otoritesi taraftarı” devletler arasındaki karşılıklı uzlaşmaların ve ödünlerin bir ürünü olarak ortaya çıktığı görülmektedir.⁴⁵

Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'nün Dibase bölümünde ve Statü'nün 1 nci maddesinde Uluslararası Ceza Mahkemesinin, ulusal ceza yetkisinin tamamlayıcısı olduğu vurgulanmıştır. Bu ilke gereğince, Uluslararası Ceza Mahkemesi, egemen bir devletin yargılama yetkisini elinden alamaz. Buna göre, Uluslararası Ceza Mahkemesi sadece ulusal mahkemeler yargılama konusunda isteksiz veya görevini ifa edemez durumdayken rol alabilir. Örneğin; hükümetler kendi vatandaşlarına -özellikle bu kişiler yüksek mevkideyseler- soruşturma açmak konusunda isteksiz olabilirler veya iç çatışma sonucu ceza muhakemesi sisteminin çöktüğü yerlerde bu tür suçlarla ilgilenebilecek yetkili bir mahkeme

44 **TURHAN Faruk**, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Yargı Yetkisi, Uluslararası Ceza Divanı, İstanbul, 2007, s.131.

45 **SUNAY**; a.g.e, 286.

bulunmayabilir. Bu gibi durumlarda tamamlayıcılık ilkesi devreye girecek ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisi söz konusu olabilecektir. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisi ikincil konumdadır, birincil yargılama yetkisi her zaman ilgili devlettir. Uluslararası Ceza Mahkemesi, adeta ilgili devlete “düzgün bir yargılama yap, ama sen yapamazsan ben yaparım” demektedir.⁴⁶ Mahkeme, iç hukuk ceza yargısı yollarının hukuka ve adalete açıkça ters düşecek şekilde suç mağdurlarını göz ardı edip, sanıkları koruduğunu tespit ettiği durumlarda yargılama yetkisini kullanmaya başlayabilecektir.⁴⁷ Roma Statüsü'nün 17 nci maddesinde Mahkeme tarafından davanın kabul edilebilirlik kriterleri belirtilmiştir. Devletlerin egemenlik yetkisi kapsamında yargılama faaliyetine girilerek olayla ilgili soruşturma ve kovuşturma yapıldığı takdirde davanın kabul edilmezliği yönünde karar verecektir.

Statü'nün 17 nci maddesine göre, Uluslararası Ceza Mahkemesi, ulusal yargılama makamlarının faileri yargılama yönünde isteksiz davranmaları veya yetersiz olmaları halinde, yani yargılayamadığı veya yargılamak istemediği durumlarda bir karar verecektir. Uluslararası Ceza Mahkemesi bunu yaparken, yargılamada sebepsiz yere gecikme olup olmadığı, yargılama yetkisine sahip ulusal mahkemenin bulunduğu ülkenin yargı sisteminde bir çöküş olup olmadığı veya ilgili devletin sanığı koruyacak delilleri toplayacak durumda olup olmadığı gibi ölçütlere başvuracaktır.⁴⁸ Statü'nün 17 nci maddesinin ikinci ve üçüncü paragraflarında “isteksiz olma” ve “yetersiz olma” kavramları açıklanmıştır. Ulusal cezai yargının “isteksiz” ya da “yetersiz” olup olmadığına Uluslararası Ceza Mahkemesinin karar vereceği dikkate alındığında, Mahkemenin elinde önemli bir takdir yetkisi bulunduğu ve bu yetkinin kullanılış tarzının, devletlerin egemenliği ve yetki alanlarının kapsamı bakımından önemli sonuçlar meydana getirebileceği ortaya çıkmaktadır. Bu durum ayrıca, söz konusu süreçte ulusal düzeydeki yargısal işlemleri değerlendiren ve cezai yargılama standartlarını belirleyen taraf ilgili Ulusal otorite değil de, Uluslararası Ceza Mahkemesi olduğundan, devletle Uluslararası Ceza Mahkemesi arasında dikey bir ilişkiye sebebiyet verecek, Uluslararası Ceza Mahkemesini ulusal mahkemeleri denetleyen ve onların yapacakları veya yapıyor oldukları yargılamaları değerlendiren bir

46 KURŞUN, 101 soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi, s:9.

47 ŞEN, a.g.e., s.78.

48 BAŞAK Cengiz, Uluslararası Ceza Mahkemeleri ve Uluslararası Suçlar, Ankara, 2003, s.56.

konuma sokmaktadır.⁴⁹

Devletlerin egemenliği hususunda önemli bir mesele de, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine, bir uyumsuzluğu Uluslararası Ceza Mahkemesine havale etme yetkisinin tanınmasıdır. Statü'nün 13 üncü maddesinin (b) bendine göre, Statü'nün kapsamına giren bir veya daha fazla suçun işlenmiş görüldüğü bir durumda, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın VII. Bölümündeki yetkilere dayanılarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin de, bu durumu Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısına intikal ettirebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye karşı çıkanlar, siyasi nitelikteki bir organa böyle bir yetki verilmesinin, Mahkemenin tarafsızlığını ve inandırıcılığını olumsuz yönde etkileyeceğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca, veto yetkisi dolayısıyla, bu maddenin sadece Güvenlik Konseyinin daimi üyesi olmayan devletlere karşı işletileceğinden duyulan endişe dile getirilmiştir.⁵⁰ Birleşmiş Milletler Antlaşmasınının 27 nci maddesine göre, Güvenlik Konseyinin Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü'nün 5 inci maddesinde belirlenen suçlardan birinin veya daha fazlasının işlenmesine ilişkin durumun Mahkeme savcısına gönderilmesi kararı, daimi üyelerin aynı yöndeki oyları da dâhil, 15 üyenin dokuzunun olumlu oyu ile alınacaktır. Birleşmiş Milletler uygulamasına bakıldığında, daimi üyelerden birinin çekimser kalması veya oylamaya katılmaması karar alınmasına engel teşkil etmeyecek, ancak daimi üyelerden birinin olumsuz oy kullanması halinde bu tür bir karar alınamayacaktır.⁵¹

Güvenlik Konseyine, soruşturma başlatmak için Savcılığa başvurma yetkisinin verilmesi, devletlerin egemen eşitliğine aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. Roma Konferansı sırasında Hindistan'ın ileri sürdüğü bu düşünceye göre, Güvenlik Konseyi'ne bu yetkinin verilmesi, veto yetkisine sahip beş ülkenin mahkemenin yetki alanına giren suçları işlemeyeceği varsayımını içermektedir. Bu şekilde Uluslararası Ceza Mahkemesi önünde devletler arasında bir eşitsizlik oluşturularak, Birleşmiş Milletler Antlaşmasında yer alan devletlerin egemen eşitliği prensibine aykırı hareket edilmiştir.⁵²

Taraf olmayan devletler, belirli koşullar altında, kendileri

49 ERDAL Selcen, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Devlet Egemenliğine Etkisi, Ankara, 2010, s.141-142.

50 ERDAL, a.g.e., s.142-143.

51 EKŞİ Canan Ateş, Uluslararası Ceza Mahkemesinin İnsanlığa Karşı Suçlar Üzerindeki Yargı Yetkisi, Ankara, 2004, s.68 .

52 EKŞİ, a.g.e., s.143.

antlaşmaya taraf olmasalar dahi, Roma Statüsü hükümlerinden etkilenebileceklerdir. Uluslararası Ceza Mahkemesinin taraf olmayan devletlerin vatandaşlarını yargılama durumu söz konusu olduğunda, devlet egemenliğinin algılanmasında büyük bir değişimden söz etmek mümkündür. İlk bakışta, suçtan birinci derecede etkilenecek olan ülkenin, suçun topraklarında işlenen ülke olacağına hakkaniyete uygun olduğu düşünülebilse de, bu durumda da, bir vatandaşın devletin tanımadığı bir uluslararası mahkemede yargılanacağı gözden uzak tutulmamalıdır. Uluslararası Ceza Mahkemesinin ulusal egemenlik tartışmalarını en üst noktaya taşıyan özelliği budur.⁵³

Devletlerin egemenliği yönünden asıl sorun oluşturacak husus, Güvenlik Konseyi'nin bir durumu Uluslararası Ceza Mahkemesine sunması halinde, “ülkesellik” ve “uyruklu” önkoşulları aranmayacaktır. Güvenlik Konseyi, Statü'ye taraf olmayan bir devlet hakkında da Mahkemeye suç duyurusunda bulunabilecek ve Mahkeme yargılama yapabilecektir. Nitekim, Güvenlik Konseyi, 1593 sayılı kararıyla Darfur'da ki durumu Uluslararası Ceza Mahkemesine havale etmiştir. Böylece, Roma Statüsü'ne taraf olmayan Sudan'ın vatandaşları Mahkemenin yargı yetkisi kapsamına dâhil olmuştur. Bu durumda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin bildiri halinde Mahkeme'nin yetkisi sınırsız bir nitelik kazanmakta, Statü'ye taraf olmayan bir devlet de, bu konuda yükümlülükler üstlenmek zorunda kalmaktadır. Böyle bir durum ise, devletlerin egemenliklerine açık bir müdahale teşkil etmektedir. Çünkü böyle bir durumda, bir devletin vatandaşı, devletin statüsüne taraf olmadığı bir uluslararası mahkeme tarafından yargılanacaktır. Oysa ki, uluslararası bir mahkemenin bir devlet hakkında yargılama yapabilmesi o devletin rızasına bağlıdır.⁵⁴

Statü'nün 16 ncı maddesine göre, Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının VII. bölümüne dayanarak aldığı kararla, mahkemeden bir soruşturma yada kovuşturmanın 12 ay ertelenmesini isteyebilecektir. Süre sonunda, Güvenlik Konseyi 12 aylık dönemlerle müteaddit defalar ertelemenin uzatılmasına karar verebilecektir. Burada da, daimi üyelerin veto yetkisi mevcuttur. Düzenlemenin amacı, Mahkemenin aceleci ve zamansız bir şekilde girişeceği incelemelerin, Güvenlik Konseyinin bu konudaki

53 ERDAL, a.g.e., s.137-138.

54 ERDAL, a.g.e, s.144.

diplomatik ve siyasi girişimlerini zedelemesini önlemektir. Ancak, talebin bir üst sınır olmaksızın, sonsuza dek yenilenebilir olması, Konseye Mahkemenin yargı yetkisini belirli bir olay bakımından tümüyle ortadan kaldırma fırsatı verecektir. Siyasi nitelikteki bir mercie, adaletin yürütülmesini bu şekilde engelleme imkânı tanınmasını onaylamak güçtür. Egemen devletlerin imzalayarak belirli sorumluluklar üstlendiği Roma Statüsü askıya alınarak, devletlerin egemenliği yerine Güvenlik Konseyi üyelerinin egemenliği devreye gireceğinden, bu düzenleme Uluslararası Ceza Mahkemesinin kuruluş amaçlarıyla bağdaşmamaktadır.⁵⁵

Nitekim, kendi vatandaşları üzerinde yargı yetkisinin kullanılmasına izin vermeyeceğini ve bunu sağlamak için de her yola başvuracağını açıklayan Amerika Birleşik Devletleri, Bosna-Hersek'te görevli bulunan Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün görev süresinin uzatılması görüşmelerinde söz konusu misyonda görevli Amerikan askerleri hakkında Uluslararası Ceza Mahkemesinin yargı yetkisini kullanmasını engelleyecek bir karar alınmadıkça, sürenin uzatılmasını veto yoluyla engelleyeceğini, ve bundan böyle Birleşmiş Milletler operasyonlarında yer almayacağını açıklamıştır. ABD'nin talebi doğrultusunda karar alınarak Mahkeme'ye bildirilmiştir.⁵⁶

C. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN YARGILAMA KONULARI

Roma Statüsü'nün 5 inci maddesine göre; mahkemenin yargı yetkisi, uluslararası toplumu bir bütün olarak ilgilendiren en ciddi suçlar ile sınırlıdır. Mahkeme, soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar ve saldırı suçları hakkında yargı yetkisine sahiptir. Roma Statüsü'nün 6 ncı maddesinde soykırım suçu, 7 nci maddesinde insanlığa karşı suçlar, 8 inci maddesinde savaş ve saldırı suçları tanımlanmıştır.

Cebir ve şiddet kullanarak, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme ve/veya tehdit söylemlerinden birisiyle ülkenin düzenini değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak uluslararası toplumun meşru saydığı bir otorite ve düzeni yıkmak veya ele geçirmek, anayasanın ve devletin güvencesi altında bulunan temel hak ve özgürlüklerin kullanımını engellemek, ülkenin iç ve

55 ERDAL, a.g.e, s.145.

56 ERDAL, a.g.e, s.146.

dış güvenliğini, mevcut kamu düzenini bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından işlenen suçlar ve hukuka aykırı fiiller olan terör eylemlerinin de Uluslararası Ceza Mahkemesinin görev alanına dahil edilmesi gerekmektedir. Ülkemiz açısından bu statüye taraf olmanın “olmazsa olmaz” şartı terör suçlarının da Statüye ek hükümler getirilmek suretiyle dâhil edilmesidir.⁵⁷ Günümüzde terör suçları artık uluslararası boyutta işlenmekte ve bir devletin sınırları içerisinde silahlı faaliyetlerde bulunan örgüt mensuplarının başka devletlerce desteklendiği ve korunduğu görülmektedir. Bu durumda, saldırıya uğrayan devlet, bir başka devletin ülke sınırlarında bulunan veya saldırıya uğrayan devletin ülkesini terk etmek suretiyle bir başka devlete sığınan suç örgütü mensuplarına müdahale edememekte veya etmekte uluslararası hukuktan ve ilişkilerden kaynaklanan sebeplerle zorlanmaktadır. Elbette, ceza yargılaması yapmak ve suç işleyenleri cezalandırmak yetkisi, saldırıya uğrayan ve suçun işlendiği yerdeki devlet olmalıdır. Ama, başka ülkede bulunması veya başka ülkeye kaçması sebebiyle devletin yakalayamadığı, iade alamadığı ve yargılayamadığı kişilerin de tamamlayıcı yargı yetkisine sahip Uluslararası Ceza Mahkemesinin önüne çıkarılacaklarını bilmeleri ve yargılanmak suretiyle adalete hesap vermeleri gerekmektedir. Böylece, terör faaliyetlerinde bulunanları saklayan, bu kişilere kucak açan, koruyan devletler de zorunlu olarak tavır ve davranışlarını değiştirmek zorunda kalacaklardır. Bu anlayış, sadece terör faaliyetlerinde bulunanların cezasız kalmaması amacıyla değil, düzenin ve mağdurların korunması, adaletin yerine getirilmesi için kabul edilmelidir.⁵⁸ Her ne kadar, terör örgütleri tarafından işlenen fiillerin, özellikle Statü’nün 7 nci maddesinde sayılan “insanlığa karşı suçlar” çerçevesinde değerlendirilebileceği ileri sürülebilirse de, gerek insanlığa karşı suçların kabul edilme maksadı ve gerekse bu suçlara düzenleme getiren 7 nci maddede sayılan fiiller dikkate alındığında, terör örgütleri ile bu örgütler tarafından işlenen suçları kapsamına alamayacağı endişesi mevcuttur.⁵⁹

1. Soykırım Suçu

Soykırım (Genocide) kelimesi, Yunanca ırk, ulus ya da soy anlamına gelen “genos” kelimesi ile Latince öldürme anlamında kullanılan “cide” son ekinin birleşmesiyle oluşmuş, iki ayrı dilden

57 ŞEN, a.g.e., s.79.

58 ŞEN, a.g.e., s.79-80.

59 ŞEN, a.g.e., s.81.

alınmış kelimelerle yapılan bileşik bir kelimedir. Soykırım; etnik, dinsel, ulusal ya da ırksal bir grubun tamamını veya bir kısmını yok etmeyi amaçlayan ve sözleşmede sayılan birtakım eylemleri ifade eder. Bu yok etme maksadı soykırımı diğer insanlık karşıtı suçlardan ayırır.⁶⁰

Roma Statüsü'nün 6 ncı maddesine göre aşağıda sıralanan beş eylem, ulusal, etnik, ırksal veya dini bir grubu tamamen ya da kısmen yok etmek kastıyla işlenirse soykırım suçunu oluşturur:

- Gruba mensup olanların öldürülmesi;
- Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi;
- Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracığı hesaplanarak yaşam şartlarını kasten değiştirmek;
- Grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak;
- Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek.

Yukarıda sayılan bu beş yasak eylemden biri olmadıkça ve soykırım maksadıyla işlenmedikçe hiçbir eylem, statüde kullanılan soykırım tanımına girmez. Benzer şekilde çevreye karşı saldırılar yoluyla yapılan ekosit (eko sistemi belirli bölgede bozmak veya yok etmek amacıyla işlenen eylemler) ya da etnoğrafik soykırım (örneğin müze yağmalamak) anlamına gelen etnosid bu tanımlamanın kapsamına girmez ve bu saldırılar soykırım amacıyla gerçekleştirilmiş yasak beş eylemlerde birini içermedikçe soykırım suçunu oluşturmaz. Soykırım suçu dünya üzerinde işlenebilen en ciddi suçlardan biridir ve bu dar kapsamıyla bile işlenebilecek soykırımlarla mücadelede etkili bir araçtır.⁶¹

Ruanda hakkında verilen 1998 tarihli Akayesu kararı, tecavüzün korunan bir grubun üyelerine ciddi bedensel ve ruhsal hasar verecek bir yöntem olarak uygulanmasının soykırım suçunu oluşturduğuna hükmederek bir dönüm noktası oluşturmuştur. Buna ek olarak kararda, tecavüzün bir gruptaki doğumları engelleme aracı olarak kullanılabileceği belirtilmektedir. Örneğin, etnik kökenin babanın kimliğine göre belirlendiği toplumlarda bir kurbanı onu hamile

60 KURŞUN, 101 soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi, s:15.

61 KURŞUN Günal, Soykırım Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003, s:58.

bırakmak üzere tecavüz etmek, mağdurun kendi grubuna dâhil bir çocuk doğurmasını engelleyebilmektedir. Ruanda örneğinde, bir grubun diğer grubun köyüne baskın yaparak tüm erkekleri öldürmesi, kadınları ise büyük bir köy evinde toplayarak topluca tecavüz etmesi, aylar sonra doğan çocukların babalarından ötürü rakip etnik gruba mensup kabul edilerek öldürülmeleri, doğuran kadınların da kendi etnik gruplarından dışlanmaları sıklıkla görülmekteydi. Buna karşın, Nazilerin gerçekleştirdiği Yahudi Soykırımı'nda Musevilikte dinsel olarak çocuğun soy bağı annenin aidiyetine dayandığı için cinsel tecavüzler görece olarak daha az gerçekleşmiştir.⁶²

Holokost; İkinci Dünya Savaşı sırasında, Adolf Hitler liderliğindeki Alman Nasyonal Sosyalist Partisi'nin faşist parti programında belirlenerek uygulamaya konulan, tüm Avrupa'da milliyetine bakılmaksızın Yahudilerin yok edilmesini amaçlayan soykırımın özel adıdır.

Statü'nün 25 inci maddesinin üçüncü paragrafının (b) bendine göre; soykırım suçu işleyen ya da işlemeye teşebbüs eden birine bu suçun işlenmesini emreden, suça teşvik veya tahrik eden herkes soykırım suçlusudur. Ayrıca, maddenin (e) bendi uyarınca bir kimsenin doğrudan ve alenen diğerlerini soykırım suçu işlemeye kışkırtması ve (c) bendine göre ise bir başkasının soykırım suçu işlemesine veya işlemeye teşebbüs etmesine yardım eden, cesaret veren herkes soykırım suçlusudur.

Soykırım suçunun oluşması için bir grubun tamamen ya da bir bölümünün yok edilmesi gerekmez. Suçun oluşabilmesi için herhangi bir sayı şartı da yoktur. Önemli olan soykırım amacını taşımaktır. Bu amaç ile hareket edilmişse, örneğin bir tek kişinin öldürülmesi bile soykırım suçunu oluşturabilir; meğerki soykırım kastı ispatlanabilsin.⁶³

Statü'nün 33 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında, bir üsttün emirlerine uymuş olmayı soykırım suçlamasına karşı yasal bir savunma nedeni olarak kabul etmez. Genel bir ceza hukuku kuralı olarak konusu suç olan emir verilemez, verilse bile yerine getirilemez.

62 **GOLDENBERG**, Myrna, Sex, Rape and Survival: Jewish Women and the Holocaust, <http://www.theverylongview.com/WATH/essays/sexrapesurvival.htm> , (24.4.2014).

63 **KURŞUN**, 101 soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi, s:17.

2. İnsanlığa Karşı Suçlar

Statü'nün 7 nci maddesinde, on bir eylem türü insanlığa karşı suç düzeyine varmaya muktedir olan eylemler olarak tanımlanmaktadır. Bunlar; Cinayet, Toplu yok etme, Köleleştirme, Nüfusun sınır dışı edilmesi ya da zora dayanarak başka bir yere aktarılması, Uluslararası hukukun temel kurallarının bir ihlali olarak hapsedme ya da fiziksel özgürlüğü ciddi bir şekilde kısıtlama, İşkence, Tecavüz, cinsel kölelik, zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, tecrit uygulamak, ya da benzer nitelikli önemi olan cinsel şiddetin herhangi bir biçimi, Kaybetme uygulaması, Irk ayrımcılığı suçu, Büyük ızdırap ya da vücuda ya da zihinsel veya fiziksel sağlığa yönelik ciddi zarara kasıtlı bir şekilde neden olan benzer nitelikli diğer insanlık dışı eylemler'dir.

Statü, insanlığa karşı suçları, sıradan suçlardan sahip olduğu yargılama yetkisinden dolayı üç biçimde ayırır :

Birincisi, insanlığa karşı suçlar başlığı altında işlenen cinayet gibi suç oluşturan eylemler, “geniş ölçekli ve sistematik bir saldırının parçası olarak işlenmiş” olmak zorundadır. Bununla birlikte, buradaki saldırı kelimesi askeri bir saldırı anlamında algılanmamalıdır. Sınır dışı etmek ve zorla yerinden etmek gibi kanunları ve idari önlemleri de kapsayabilir. İkincisi, eylemler “sivil bir nüfusa karşı yöneltilmek” zorundadır. Üçüncüsü, eylemler “bir Devlet ya da organizasyonla ilgili politikaya” uygun bir şekilde gerçekleştirilmiş olmak zorundadır. Bu yüzden, suçlar bizzat devlet görevlileri ya da onların kontrolündeki kişilerin teşvik ettiği eylemler yoluyla ya da onların ittifakı veya rızasıyla işlenebilir.

3. Savaş Suçları

Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'nün 8 inci maddesi anlaşmalarda ve uluslararası örf ve adet hukukunda tanımlanmış uluslararası silahlı çatışma esnasında işlenen savaş suçlarının büyük bir bölümü üzerinde Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne yetki verir. Statü'nün 8 inci maddesinin ikinci paragrafında savaş suçları kapsamına giren fiiller sayılmıştır.

Statüde savaş suçları iki ana kategoriye ayrılır. Birincisine göre; Uluslararası Ceza Mahkemesi 1949 Cenevre Sözleşmesi hükümlerine göre korunan şahıs ve mallardan herhangi birine karşı işlenen belirtilen fiillerin faillerini yargılayabilir. Bunlar yaralı

askerler, yaralı ya da deniz kazasına uğrayan denizciler, savaş esirleri ve işgal altındaki topraklardaki siviller de dâhil olmak üzere Cenevre Sözleşmeleri tarafından korunan kişilere karşı işlenen kasten öldürme, biyolojik deneyler yapmayı da kapsayan işkence ya da insanlık dışı muamele, kasten dayanılmaz acıya maruz bırakma ya da vücuda veya sağlığa ciddi zarar verme; kanunsuz ve nedensiz bir şekilde ve askeri zorunluluklarla meşrulaştırılmayacak şekilde geniş çapta tahrip etme ve mülke el koyma; savaş esirlerini ya da korunan diğer kişileri düşman devletin silahlı kuvvetlerinde hizmet vermeye zorlama; savaş esirlerini ya da korunan diğer kişileri adil ve kurallara uygun yargılanma hakkından kasıtlı olarak mahrum bakma; hukuk dışı bir şekilde sınır dışı ya da transfer etme ya da kanundışı bir şekilde hapsedme; rehin alma eylemleridir.

İkinci olarak Mahkeme, La Haye yönetmeliklerinde ve Cenevre Sözleşmeleri'nin I no'lu Protokolünde ve uluslararası örf ve adet hukukunda tanımlanmış ihlalleri de içerecek şekilde uluslararası insancıl hukukun diğer ihlallerinin büyük bir kısmı üzerinde yargılama yetkisine sahiptir. Bunlar şunları içermektedir:

- Doğrudan sivil nüfusa, sivil eşyalarına, insani yardıma ya da barış koruyucu misyonların yanı sıra sağlayacağı önceden tahmin edilen somut ve doğrudan doğruya askeri avantaja oranla aşırı bir şekilde sivil hedeflere zarar vereceği ya da sivilleri yaralayacağı ya da rastlantısal olarak can kaybına yol açacağı bilinen saldırılar da dahil olmak üzere sivillere yönelik yasaklanmış saldırılar; Kızılhaç ve Kızılay amblemlerini taşıyan binalara, malzemelere, tıp birimlerine, ulaşım araçlarına ve kişilere karşı saldırılar; ve askeri hedef olmayan din, eğitim, sanat, bilim ya da hayır amaçlarıyla kullanılan binalara, tarihi anıtlara ve hastanelere saldırılar;

- Teslim olmuş askerleri öldürmek ya da yaralamak; uzuv keserek fiziksel olarak sakat bırakmak; kişinin ölüme sebebiyet verecek ya da onun sağlığını ciddi biçimde tehlikeye atacak tıbbi olarak meşrulaştırılmayacak ve kişinin çıkarları doğrultusunda yapılmayan tıbbi ya da bilimsel deneyler gerçekleştirmek; kişinin onuruna yönelik saldırı, özellikle de onur kırıcı ve aşağılayıcı muamele; tecavüz ve cinsel şiddetin diğer biçimleri ve insanları kalkan olarak kullanmak gibi savunmasız kişilere zarar verme;

- Ateşkes bayrağını, BM ya da düşman işaretini ya da Kızılhaç ve Kızılay amblemlerini kötüye kullanmak; esir alınmayacağını

bildirmek; askeri gerekliliklerle meşrulaştırmadıkça düşman mülklerini yağmalama, yok etme ya da zaptetme; zehir ya da zehirli silahlar, belirli gazları, vücutta parçalanan kurşunları ve yapılacak bir değişiklikle tüzüğe eklenecek diğer silahlar gibi yasaklanmış silahları kullanmak; bir savaş yöntemi olarak sivilleri kasten aç bırakmak ya da ulusal silahlı kuvvetlere 15 yaşından küçük çocukları almak ya da onları silahlı çatışmalara aktif bir şekilde katarak kullanmak gibi bazı yasaklanmış savaş yöntemleri;

- İşgalciler tarafından işgal ettikleri topraklara kendi sivil nüfuslarının dolaylı olarak ya da doğrudan transferi ya da işgal edilen toprakların nüfusunun tamamının veya bir parçasının sınır dışı edilmesi ya da transferi; düşman vatandaşlarının yasal haklarını kaldırma ya da askıya alma ya da onları kendi ülkelerine karşı askeri operasyonlara katılmaya zorlamak da dahil olmak üzere, işgal edilen topraklarda ya da düşman vatandaşlarına karşı yasaklanmış bazı eylemler.⁶⁴

4. Saldırı Suçu

Statü'nün 8 inci maddesine 11 Haziran 2010 tarihli gözden geçirme konferansı kararıyla Saldırı Suçu eklenmiştir. Buna göre: Saldırı suçu, bir devletin siyasi veya askeri eylemlerini etkili biçimde kontrol edebilme veya yönetebilme konumunda bulunan bir kimse tarafından, karakteri, ağırlığı ve boyutu itibariyle Birleşmiş Milletler Şartı'nı açıkça ihlal eden bir saldırı fiilinin planlanması, hazırlanması, başlatılması veya icrasını ifade eder. Yine aynı bölümde, yedi bent halinde Saldırı Suçunu oluşturan fiiller sıralanmıştır.

Taraf Devletler, Kampala'da aldıkları bir başka karar ile saldırı suçu konusunda Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisini 2017 yılı sonrasına ötelediler. Bu durumun ana nedeni, bu suç ile sorunu olan Devletlere zaman kazandırmak, 2017 yılına kadar bu suç ile sorunu olan Devletlere sorunlarını çözmeleri için fırsat yaratmaktır.⁶⁵

64 KURŞUN, 101 soruda Uluslar Arası Ceza Mahkemesi, s:22.

65 KURŞUN, 101 soruda Uluslar Arası Ceza Mahkemesi, s:14.

IV. ROMA STATÜSÜ'NÜN TÜRKİYE TARAFINDAN KABULÜNÜN OLASI SİYASİ VE HUKUKİ SONUÇLARI

Statü'ye taraf olunması durumunda suçtan etkilenmiş olsun olmasın devletler, gruplar ya da kişiler Türk vatandaşları hakkında Savcılık makamından re'sen soruşturma yürütmesi için talepte bulunabilecektir. Türkiye ile silahlı çatışma içinde bulunan ve Statü'ye taraf olmayan bir ülke, Türk liderlerinin savaş ya da insanlığa karşı suçlardan yargılanmasını sağlamak üzere Savcılığa ihbarda bulunurken, Türkiye'nin bu tür bir hakkı söz konusu olmayacaktır. Türkiye'nin Statü'ye taraf olmadan önce Ermenistan, Irak, İran, Rusya ve Suriye gibi çevre ülkelerin Statü'ye yönelik tutumlarını göz önünde bulundurması doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Statüye taraf olmayan söz konusu ülkeler ile yaşanacak çatışmalar sonunda, Roma Statüsü'nü onaylayan Türkiye'nin, kendisini Mahkeme önünde bulması mümkün olabilecektir.⁶⁶

Savcılığın ve Mahkeme'nin adaleti sağlayacak niteliklere sahip bağımsız organlar olduğu söylenebilir, ancak devletler aleyhine önyargılar oluşturmak için iyi bir araç olarak kullanılabilmesi göz ardı edilmemelidir. Mahkeme kapsamında bulunan suçlar genel itibarıyla lider sıfatını taşıyan kişileri yargılama konusu yapmaktadır. Bu durum Mahkeme'yi uluslararası toplum için ilgi çekici hale getirmektedir. İnsan hakları ve insancıl hukuk ihlalleri suçlamaları ile hakkında karalama kampanyaları yürütülen ülkelerin, Savcılık tarafından inceleme konusu yapılması mümkündür. AİHM'de Türkiye aleyhine sonuçlanan davalar, bugün insan hakları hukuku literatürünü oluşturan kitaplarda, örnek kararlar olarak okutulmaktadır. Suriye'de devam etmekte olan iç savaşa ülkemizin müdahil olma ihtimali, Yunanistan ile aramızda devam eden kıta sahanlığı ve adalar sorunu, Doğu Akdeniz'deki komşusu olan Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin kıta sahanlığını tanımayarak bölgede askeri harekât ve petrol araştırması faaliyetlerinde bulunması gibi ülkemizin çevresindeki ülkelerle yaşadığı sorunlar; terörle mücadelesi hala tam olarak sonuçlanmamış ve bulunduğu coğrafya itibarıyla gelecek hakkında sağlıklı öngörülerde bulunamayan Türkiye'nin Statü'ye taraf olması, bir bakıma sorunlarını Mahkeme'ye havale

66 **DOMAÇ Bilal**, Uluslararası Ceza Mahkemesine İlişkin Roma Statüsü'nün Türkiye Tarafından Kabulünün Olası Siyasî ve Hukukî Sonuçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s.4/45-46.

etmesi anlamına gelmektedir. Ülkeler arası sınırları kaldıracak kadar kendilerini güven içerisinde hisseden AB üyesi devletlerin rahatlığını, Roma Statüsü'ne taraf olma bağlamında Türkiye'nin sergilemesini beklemek makul gözükmemektedir.⁶⁷

1991 yılından itibaren Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Irak'ın kuzeyinde yürüttüğü harekâtlar Irak Hükümetleri tarafından sürekli protesto edilmiş, Türk tarafının BM Şartı ve uluslararası hukuk kurallarına aykırı hareket ettiği öne sürülmüştür. Türkiye gibi İran'da teröristlere yönelik sınır aşan eylemlerde bulunmasına karşılık, Türkiye'den farklı bir tutum sergilemiştir. İran, faaliyetlerini BM Güvenlik Konseyi'ne bildirmiş ve harekâtlarını BM Antlaşması'nın 51 inci maddesine⁶⁸ dayandırmıştır. Meşru müdafaa hakkını kullandığını bildiren İran, faaliyetlerinin insancıl hukukun temel unsurlarından gereklilik ve orantılılık ilkelerine uygun olduğunu söz konusu açıklamalarına eklemiştir. Türkiye ise harekâtlarını bir hukuki zemine oturtmak yerine, kendisine karşı yürütülen terörist faaliyetlere karşı Irak Hükümeti'nin önlemler almasını bekleyemeyeceğini, hiçbir ülkenin toprak bütünlüğüne karşı komşu ülkelerden kaynaklanan terörist saldırılara sessiz kalmayacağını ifade etmiştir. Türkiye, askeri harekâtlarını meşru müdafaa kapsamında icra edildiğine yönelik bir açıklama bulunmasa da, ABD ısrarla Birleşmiş Milletler Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi'nde bahse konu faaliyetlerin, Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 51 inci maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. 1996 ve 1997 yıllarında Türkiye tarafından gerçekleştirilen operasyonlara yönelik Irak protestosunun ardından, BM Güvenlik Konseyi'ne gönderdiği mektupta 1970 tarihli Devletler Arası Dostça İlişkiler Deklarasyonu'na atıfta bulunan Türkiye, kendini koruma hakkının olduğunu dile getirmiştir. Böylece, Türkiye meşru müdafaa hakkını kullandığını ifade eden terminolojiye bir nebze olsun yaklaşmaya başlamıştır. Irak hükümeti ise, BM'in Kürt Halkını Saddam hükümetine karşı savunurken, Türk saldırılarına karşı sessiz kalmasını çifte standart olarak nitelendirmiştir.

67 **DOMAÇ**, a.g.e., s.4/47.

68 **Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 51 inci maddesinde:** "Bu Antlaşma'nın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler Üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına hanel getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi'ne bildirilir ve Konsey'in işbu Antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez.

ABD'nin desteği ile BM Güvelik Konseyi'nde, Türkiye aleyhine bir karar çıkmamış olmasına rağmen Arap Birliği, Körfez İşbirliği Konseyi ve Non-Allied Movement (NAM) üyesi ülkeler, Türkiye'yi kınayan kararlar almışlardır.⁶⁹

Türkiye'nin düzenleyeceği sınır ötesi harekâtlarda meydana gelebilecek sivil halka ait can kayıplarının, insanlığa karşı suç iddiası ile Mahkeme'ye götürülmek istenmesi mümkündür. Terörist örgütler, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde yargılanmasına yönelik propaganda çalışmaları yapmışlardır. Irak'ın Şengal Bölgesi'nde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından işlendiğini iddia ettiği suçlara ilişkin bir propaganda çalışmasında şu ifadelere yer verilmiştir:

“... T.C. Ordusu Genelkurmay Başkanı ve Jandarma Genel Komutanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Üniversitelerde T.C. ordusuna destek veren Laboratuvar temsilcileri suç ortaklarıdır, Irak devlet başkanı Talabani, ellerinde bulunan Suriye ve İran devletlerinin jenosit suçuna katıldıkları için de BM'e başvurarak bu suçluların Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde yargılanmalarını sağlamalıdır. Bu devlet başkanı olarak onun görevleri arasındadır.”⁷⁰

Hatchell'in ABD'nin terörlemücadelesi sırasında gerçekleşebileceğini öne sürdüğü senaryosu üzerinden hareket ederek, Türkiye'nin karşı karşıya kalabileceği benzer sorunları ele almak faydalı olabilecektir. Senaryoya göre; alınan istihbarat bilgilerine dayanarak teröristlerin bulunduğu düşünülen bir bina, ABD Başkanı'nın izniyle vurulur. Saldırı sonrasında bir hastane olduğu ortaya çıkan binada birçok sivil ölmüştür ve sivil toplum örgütleri, mağdur devlet ya da kişiler, Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısına saldırganların cezalandırılması maksadıyla başvurur. Soruşturma başlatılabilmesinin bir gereği olarak, Savcı konuyu taraflara iletir; bu sırada ise ABD iyi niyetli olarak olay hakkında soruşturma başlatır. Statünün tamamlayıcılık ilkesi gereği Mahkeme'nin davayı ele alabilmesi, ilgili devletin konuyu soruşturabilecek yetenekten yoksun olması veya adil bir yargılama için isteksizlik göstermesi durumunda mümkündür. Soruşturmanın başlatılmış olması Uluslararası Ceza Mahkemesi için yeterli değildir, çünkü saldırı

69 GRAY C., *International Law and The Use of Force*, New York : Oxford University Press, 2004, s.116-117; Nakleden; DOMAÇ, a.g.e., s.4/51-52.

70 KILIÇ Ali, Kürdistan Hükümeti Şengal Katliamını Uluslar arası Ceza Mahkemesi'ne götürmelidir”, www.peyamaazadi.org/modules.php?name=News&file=article&sid (erişim tarihi : 15.4.2014).

kararını vermiş olması nedeni ile ABD Başkanı'nın ve üst düzey yöneticilerin de soruşturulması gerekmektedir. Devlet Başkanı'nın mevzuat gereği ya da diğer nedenlerden ötürü soruşturulamaması, ABD'nin fiilen soruşturmayı yürütemeyecek bir ülke durumuna sokacaktır.⁷¹ Türkiye'nin benzer bir senaryo ile Irak'ın kuzeyinde karşılaşması muhtemel bir durumdur. Bununla beraber, ABD'nin küresel güç olarak taşıdığı kaygıların, sürekli terör tehdidi altında olan Türkiye tarafından hissedilmesi doğal karşılanmalıdır.

Ayrılma hakkını da içine alan kendi kaderini tayin hakkı (self determinasyon), özellikle ayrımcılık ve baskı ile karşı karşıya olan toplulukların, yurттаşı oldukları devletten ayrılma isteklerini, demokratik bir değer olarak kabul etmektedir. Ayrılma hakkı, baskıcı bir rejime karşı halkların kendini koruyabilmesi için self determinasyon hakkının bir çeşidi olarak ileri sürülmüştür. Devlet, halkının bütünü temsil eden bir yönetime sahip değilse yani halkın bir kısmı dinsel, dilsel, ırksal nedenlerle kendini yönetimde temsil edemiyorsa bu grupların Güney Afrika'da olduğu gibi self-determinasyon hakkı bulunmaktadır. Ama, egemen bir devlette halkın bir bölümüne ırksal, dinsel, dilsel v.s. nedenlerle ayrımcılık yapılmıyorsa buradaki nüfusun self-determinasyon hakkından söz edilememektedir. PKK/KONGRA-GEL terör örgütü, Türkiye Cumhuriyeti'nin etnik ayrımcılık yaptığı iddiasının yanında Kürt kökenli vatandaşlara ağır baskılar yapıldığını iddia etmektedir.⁷²

Ülkemizde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan yargılamalarda verilen ihlal kararlarını azaltma yönünde son yıllarda yoğun bir çaba bulunmasına rağmen, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde ülkemizin karnesinin zayıf olduğu malumdur. Terörizmle mücadele çerçevesinde alınan önlemlerden kaynaklanan çok sayıda ihlal kararı mevcuttur. Türkiye'nin Statü'ye taraf olması halinde terörizmle mücadele sırasında işlendiği iddia edilen insan hakları ihlalleri AIHM'ne taşınırken; diğer yandan aynı iddialar savaş suçu oldukları gerekçesiyle Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne götürülmek istenebilecektir.

Öte yandan, Statü kapsamında Ülkemizi ilgilendiren bir diğer husus "süregelen suç" kavramıdır. Süregelen suçlara ilişkin tartışmalar, Roma Konferansı'nda ele alınmıştır. Örneğin,

71 **HATCHELL M.**, The Internatioanal Criminal Court, International Journal Of The Humanities, 2006, s.167; Nakleden; **DOMAÇ**, a.g.e., s.4/53.

72 **DOMAÇ**, a.g.e., s.4/54.

Statü'nün kabulü öncesinde gerçekleşmiş olan zorla kaybetme fiili, Statü'nün onaylanması sonrasında devam ediyor olması, devletleri süregelen suç kavramı ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bununla beraber insanların zorla transfer edilmesi, köylerin boşaltılması, yaşadıkları yerleri terke zorlanması gibi birçok eylem sonuçları itibarıyla devam eden suçlardır. Statüde yer alan işlemek (committed), gerçekleştirmek (occurred), başlamak (commenced) ve tamamlamak (completed) fiillerinin sahip olduğu anlamlar, tartışmanın esas nedenini oluşturmaktadır. Taslak Statü'nün hazırlanması sırasında, süregelen suçlara ilişkin farklı bir uygulamaya gidilmiş ve metnin 24 üncü maddenin ilk paragrafına dipnot eklenmiştir. İşlemek (conduct) fiilinin bir kısım delege tarafından, Statü onaylamadan önce gerçekleşen ve Statü'nün yürürlüğe girmesinden sonra devam eden suçları da içerdiği şeklinde anlaşıldığını ifade eden söz konusu dipnot, Roma Konferansı'nda kaldırılmıştır.⁷³ Statü'ye taraf olunması halinde 1915 olaylarına Yönelik Ermeni İddiaları, Kıbrıs Barış Harekâtı ve terörle mücadelede yürütülen uygulamalar süregelen suç kapsamında, Türkiye'nin önüne getirilmek istenebilecektir.

Bir devletin Roma Statüsü'ne taraf olması halinde Mahkeme, devlet hakkında yargı yetkisini sadece taraf olduktan sonra işlenen suçlar için kullanabilecektir. Bununla beraber Statü'nün 11 inci maddesinin ikinci paragrafına göre, taraf devlet, Mahkeme Kalemi'ne sunacağı bir bildirim ile Statü'yü onaylamadan önce işlenmiş suçlarla ilgili olarak Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul edebilecektir. Devletler Statü'yü onayladıkları tarihten önce işlenmiş suçlar hakkında yargılama talebinde bulunsa dahi, Statü'nün 24 üncü maddesine göre hiç kimse Statü'nün yürürlüğe girdiği 01 Temmuz 2002'den önceki eylemlerden sorumlu tutulamayacaktır. Açıkça görüldüğü gibi zaman bakımından ele alındığında, Mahkeme'nin 1915 olaylarına konu soykırım iddiaları hakkında soruşturma yürütmesi mümkün değildir. Ayrıca Statü'nün 25 inci maddesinin birinci ve ikinci paragraflarına göre, soykırım suçunun failleri bireysel olarak sorumlu olacaktır. Suçu işlediği iddia edilen kişinin savunmasının alınması da temel hukuk kurallarından birisidir. Bu nedenle, tamamı vefat eden kişiler hakkında ceza yargılaması yapılması mümkün değildir.⁷⁴ Dolayısıyla, 1915 olaylarının zaman

73 **SCHABAS W.A.**, An Introduction to The International Criminal Court, New York Cambridge University Press, 2007, s.71, Nakleden; **DOMAÇ**, a.g.e., s.4/63.

74 **ASLAN E.**, "1915 Olaylarının Soykırım Suçu ve İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar Bakımından Değerlendirilmesi, Yeni Türk Ceza Yasasında Yapılan Hatalar", Uluslararası Hukuk ve Politika,

bakımından olduğu kadar kişi bakımından da Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisine girmediği görülmektedir.

Saldırı suçunun tanımının yapılması ile beraber Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin, Kıbrıs'ta 1974'ten itibaren devam eden durumu, bir insancıl hukuk ihlali olarak değerlendirmesi mümkündür. Henüz Rumların devam eden işgal iddiasıyla, Türk yetkililer aleyhine Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne başvuramalarının nedeni, saldırı suçunun tanımının henüz yapılmamış olmasıdır. Bununla beraber Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin, vatandaşlarının mülklerine erişmesinin engellendiği gerekçesi ile Mahkeme'ye başvurması mümkündür.⁷⁵ Sorumluluk, hukuka aykırı eylemlerin bir sonucu ise de; başka bir kabul edilebilir zorunluluk hukuka aykırı eylemleri haklı gösterebilmekte, dolayısıyla sorumluluk doğmayabilmektedir. Uluslararası hukukta devletlerin sorumluluğunu kaldıran, hukuka aykırılık iddiasında bulunamayacak altı durum vardır. Bunlar, rıza, meşru müdafaa, karşı önlem, mücbir sebep, zaruret hali ve zorunluluktur.

Türkiye'nin Ada'ya müdahalesinin yasal olduğu, uluslararası câmia tarafından da defalarca teyit edilmiştir. Birleşmiş Milletler harekâtla ilgili birtakım kararlar almış ancak hiçbir zaman müdahaleyi işgal olarak nitelendirmemiştir. Avrupa Konseyi'nin 29 Temmuz 1974'te aldığı kararda da bu gerçek yinelenmiş, diplomatik çözüm çabalarının fayda vermemesi üzerine Türkiye'nin 1960 Garanti Anlaşması'nın 4 üncü maddesi uyarınca müdahale hakkını kullandığı vurgulanmıştır. Konsey tarafından, Yunan Cuntası'nın gerçekleştirdiği darbeyi kınayan ifadeler karara eklenmiştir. Türkiye her ne kadar gerçekleştirdiği harekâtı hukuksal temellere dayandırsa da, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin subjektif bir yaklaşımla mevcut durumu devam eden bir işgal ve insancıl hukukun ihlali olarak değerlendirebilecektir.⁷⁶ Kıbrıs sorunu bağlamında saldırı suçu ile beraber bir diğer Ülkemiz açısından sakıncalı düzenleme, Statü'nün 8 inci maddesinin ikinci paragrafında yer alan kesin bir savaş gerekliliği bulunmamasına rağmen, düşman mallarının tahribi veya düşman mallarına el konulmasına ilişkindir. Söz konusu suça, AIHM'nin *Loizidou vb.* kararları çerçevesinde, KKTC'de kalan Rum malları için işlerlik

C.4, s.17-31.

75 DOMAÇ, a.g.e., s.4/66.

76 DOMAÇ, a.g.e., s.4/68.

kazandırılması ihtimali bulunmaktadır.⁷⁷ AİHM'nin *Loizidou v. Türkiye ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi v. Türkiye* kararlarında;

-AİHS'nin imzalanmasından çok önce meydana gelen bir konuyu ele alarak, Türkiye'nin öne sürdüğü zaman bakımından yetkisizlik talebinin reddetmesi,

-Türkiye'nin, sözleşmeyi sadece kendi toprakları üzerinde işlenen ihlaller bakımından tanıdığını bildiren çekincesi sebebiyle yer bakımından yetkisizlik talebinin, KKTC'nin bir tür kukla devlet olduğu gerekçesiyle kabul edilmemesi,

-KKTC'nde ki iç hukuk yollarının, Türkiye'nin hukuki sisteminin uzantısı olduğunun ifade edilmesi hususları Türkiye'nin Roma Statüsü'nün onaylaması konusunda acele etmemesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye'nin birçok tezinin AİHM tarafından beklemedik şekilde reddedilmesi, benzer yöndeki kararların Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından verilebileceği kaygılarını doğurmuştur.⁷⁸ Bu nedenle Kıbrıs sorununun kalıcı bir çözüme kavuşması, Türkiye'nin Roma Statüsü'ne taraf olma konusunda cesaretle hareket etmesini kolaylaştıracaktır.

Avrupa Birliği üyelerinin tamamı Roma Statüsü'ne taraftır. Avrupa Birliği Statü'ye taraf ülkelerin sayısını artırmak için yoğun bir kampanya yürütmektedir. Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinde Türkiye'nin yerine getirmesi beklenen yükümlülüklerden birisi, Roma Statüsü'nü onaylamaktır. Statü'ye taraf olunması konusunda Avrupa Birliği baskı yapmakla birlikte, birçok uluslararası örgüt, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin gönüllü savunuculuğunu yapmaktadır. Avrupa Birliği ile yürütülen müzakere sürecinde, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisinin tanınması öncelikli konulardan biri olmamakla beraber, Roma Statüsü'nün onaylanmasının Avrupa Birliği'ne katılım için yerine getirilmesi gereken şartlardan biridir.⁷⁹

Statü'nün 86 ilâ 111 inci maddeleri arasında düzenlenen hükümler işbirliği ve adli yardımlaşma konusunda taraf

77 BAYILIOĞLU U., Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Türkiye, AÜHF Dergisi, C.1, 2007, s.93.

78 DOMAÇ, a.g.e., s.4/69.

79 DOMAÇ, a.g.e., s.4/74-76.

devletlere yükümlülükler getirmektedir. Statü, ulusal mevzuatlar gerekçe gösterilerek işbirliğinden kaçınılamayacağı ve ulusal mevzuatlarda gerekli düzenlemelerin yapılmasının taraf devletlerin sorumlulukları arasında olduğunu belirtmektedir. Türkiye, Statüye taraf olmamasına rağmen, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanununda yer almayıp Statü’de yer alan suçları 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile ulusal mevzuata dahil etmiştir. Roma Statüsü’nde uluslararası suç niteliği tanınmış olan soykırım ve insanlığa karşı suçların yanı sıra, genelde sınır aşan niteliğe sahip olup, uluslararası organize suçluluğun alanına giren uluslararası göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçları da, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenmiştir. Savaş suçları, Türk hukukunda tanımlı olmadığı için Türkiye’de kovuşturulmaları mümkün değildir.

Türk mahkemelerinde yargılamaların genel olarak uzun sürmesi nedeniyle, Statü kapsamındaki suçları işleyen faillerin yargılamaları zaman alabilecektir. Bu durumda, statünün 18 inci maddesinin üçüncü paragrafına göre, yargılamayı izleyen Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısı, Statü’nün 17 nci maddesinin ikinci paragrafının (b) bendini gerekçe göstererek Türk mahkemesinin, davada ‘isteksiz’ davrandığını ileri sürebilecektir. Bu nedenle, Statü’nün kabulünden önce, yargılamaların hızlandırılması faaliyetlerinde önemli ölçüde iyileştirme yapılarak, makul sürede yargılamanın tamamlanması sağlanmalıdır.

V. SONUÇ

Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin yirminci yüzyıl sonuna kadar kurulamamasının en temel nedeni, devletlerin hükümlerlik hakları konusundaki hassasiyetleridir. Uluslararası düzeyde bir ceza mahkemesinin kurulması, devletlerin hükümlerlik haklarının en ciddi bir şekilde hissedildiği ceza yargılamasının sınırlandırılması anlamını taşıdığından, bağımsız devletler tarafından böyle bir kurumun oluşturulması uzun bir süre kabul görmemiştir. Hiç şüphe yoktur ki, uluslararası toplumun bu aşamaya gelmesinde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Yugoslavya ve Ruanda Savaş Suçluları Mahkemelerinin kurulmaları ve bu mahkemelerin başarılı uygulamaları en önemli rolü oynamıştır.

Mahkemenin faaliyete geçtiğinden bu yana Afrika kıtasına münhasır olaylar konusunda kovuşturma başlatması ve mesela Irak’ta ABD işgali ile bağlantılı suçlar ve İsrail’in Gazze ve Lübnan

saldırıları ile ilişkili ihlaller konusunda harekete geçememesi ciddi eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Mahkemenin meşruiyet iddiasında bulunabilmesi ve içsel olarak evrensel yargı doktrininin bir parçası olan uluslararası suçlar konusunda küresel bir otorite haline gelebilmesi açısından aşması gereken önemli engellerden bir tanesi de hiç şüphesiz büyük güçlerin, özellikle ABD'nin mahkemeye yönelik muhalefetinin bertaraf edilmesiydi. Bu sorun bugün için büyük ölçüde aşılmış gibi görülmektedir. Mahkemeye taraf olmamasına rağmen Sudan'ın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı ile Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisine girmesi ve bu yetkilendirmede ABD'nin veto hakkını kullanmaması bu noktada büyük önem taşıyor.

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yukarıda belirtilen özellikler çerçevesinde kurulmuş olması, uluslararası ceza ve insan hakları hukuku açısından büyük bir önem taşımaktadır. Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin kuruluşu, "hukukun üstünlüğü ve evrensel insan haklarının gelişimi yönünde atılmış dev bir adım ve gelecek nesillere bir ümit kaynağı" olarak değerlendirilmelidir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin kuruluşu, uluslararası düzeyde bireylerin cezai olarak sorumlu tutulmasını ve insanlığın ve insan onurunun küresel adalete ulaşmasını sağlamak için dokunulmazlıklara bir son getirmesi dolayısıyla, uluslararası hukukta tartışma konusu olan cezai müeyyide veya yaptırım olmaması şeklindeki eleştirileri ve boşlukları da doldurucu nitelik taşımaktadır.⁸⁰

Mahkeme'nin ve bazı uluslararası kuruluşların, tüm devletlerin Statü'ye taraf olması konusunda yoğun çabaları bulunmasına rağmen, hala çok sayıda dünya devleti değişik gerekçelerle Statü'ye taraf değildir. Her ne kadar Statü kapsamındaki suçları işleyen kişilerin vatandaşı bulunduğu devletler Statü'ye taraf olmasa dahi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararıyla soruşturma başlatılması için Mahkeme Savcısı'na bildirimde bulunulabilmektedir. Ancak, Birleşmiş Milletler daimî üyesi ülkeler olan A.B.D., Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya, Fransa ve İngiltere'nin tek başına veto yetkisini kullanarak soruşturmayı engellemesi mümkündür. Bu durum ise, temel misyonu dünya barışını sağlamaya katkıda bulunmak olan Mahkeme'nin kuruluş

80 AKSAR Yusuf, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uygulamalarına Genel Bir Bakış, Uluslararası Hukuk ve Politika dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3, 2005 s: 14.

amacına gölge düşürmektedir.

Suriye’de yaklaşık dört yıldan beri devam etmekte olan, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehdit oluşturan iç savaşta, bazı medya organlarında yayınlanan muhalifleri işkence ile öldürme ve sivillere yönelik kimyasal silah kullanma eylemleri, işlenen insanlığa karşı suçları karşılıksız bırakmaktadır. Suriye, Roma Statüsü’ne taraf olmadığından dolayı, ancak soruşturma Suriye dosyasının Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Mahkeme’ye gönderilmesi ile mümkün olabilecektir. Bu aşamada Rusya ve Çin Halk Cumhuriyeti’nin tutumu belirleyici olmaktadır. Rusya’nın daha önce Suriye rejimini hedef alan üç tasarımı veto etmiş olması ve ileride de veto edeceğini açıklaması, Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından soruşturma başlatılması umutlarını tüketmektedir.

Görüldüğü üzere, Birleşmiş Milletler Daimî üyesi ülkelerden birinin veto yetkisini kullanarak soruşturmanın önünü tıkaması, daimî üye ülkelerin istediğinin yargılanması, istediğinin yargılanmaması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum ise, mahkemenin kuruluş amacına ters düşerek, Statü kapsamında işlenen suçların cezasız kalmasına sebebiyet vermekle birlikte; daimî üye ülkelerin bazılarının da Statü’ye taraf olmadığı nazara alındığında, Mahkeme’nin fiilen üstünlerin çıkarlarına hizmet ettiği söylenebilmektedir.

Mahkeme’nin bağımsızlığına gölge düşüren söz konusu uygulamaların sona ermesi ve Mahkeme’nin dünya barışına katkı sağlayan bir aktör olmasının sağlanması için, devletlerin egemen eşitliğinin tam olarak sağlanması amacıyla, gözden geçirme konferanslarında Statü’de yer alan düzenlemelerde bir takım değişikliklere gidilmesinde fayda bulunmaktadır.

Hacı SARIGÜZEL

KAYNAKÇA

AKSAR Yusuf, Evrensel Yargı Kuruluşları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007

AKSAR Yusuf, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uygulamalarına Genel Bir Bakış, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3, 2005

AKSAR Yusuf, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Ceza Usul Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003

ALİBABA Arzu., Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu, AÜHF Dergisi, Yıl:2000, C:49, S. :1-4

ASLAN Muzaffer Yasin, Teoride ve Uygulamada Savaş Suçları, Legal Yayınevi, Ankara, 2006

ASLAN Esat., “1915 Olaylarının Soykırım Suçu ve İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar Bakımından Değerlendirilmesi, Yeni Türk Ceza Yasasında Yapılan Hatalar”, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, C:1,S:4, 2005

AYBAY Rona, Bosna Hersek’te Savaş ve İnsan Hakları Mahkemesi, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Yıl: 1 S:1 2004

AYDIN Devrim, Uluslararası Ceza Hukukunun Gelişimi, AÜHFD, C: 51, S: 4, 2002

AZARKAN Ezeli; Uluslararası Ceza Mahkemelerinde Savaş Suçları, Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi, Yıl:1, S:1, 2004

BAŞAK Cengiz, Uluslararası Ceza Mahkemeleri ve Uluslararası Suçlar, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003

BAYILLIOĞLU Uğur., Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Türkiye, AÜHF Dergisi, C.1, 2007

BEYAZIT Özgür; Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Yetkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2008

BOZKURT Enver, KÜTÜKÇÜ M.Akif, POYRAZ Yasin; Devletler Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009

ÇAKMAK Cenap, Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Yargılama Meşruiyeti, (www.bilgesam.org.tr) (erişim tarihi: 14.5.2014)

DOĞAN İlyas, Devletler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008

DOMAÇ Bilal, Uluslararası Ceza Mahkemesine İlişkin Roma Statüsü'nün Türkiye Tarafından Kabulünün Olası Siyasi ve Hukuki Sonuçları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009

EKŞİ Canan Ateş, Uluslararası Ceza Mahkemesinin İnsanlığa Karşı Suçlar Üzerindeki Yargı Yetkisi, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004

ERDAL Selcen, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Devlet Egemenliğine Etkisi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010

GOLDENBERG, Myrna, Sex, Rape and Survival: Jewish Women and the Holocaust, <http://www.theverylongview.com/WATH/essays/sexrapesurvival.htm>, (erişim tarihi: 24.4.2014)

GÜNDÜZ Arslan; Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar ile İlgili Temel Metinler, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1982

HAKYEMEZ Yusuf Şevki, Mutlak Monarşilerden Günümüze Egemenlik Kavramı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004

KILIÇ Ali, "Kürdistan Hükümeti Şengal Katliamını Uluslar arası Ceza Mahkemesi'ne götürmelidir", www.peyamaazadi.org/modules.php?name=News&file=article&sid (erişim tarihi : 15.4.2014)

KURŞUN Günal, 101 soruda Uluslararası Ceza Mahkemesi, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara, 2011, www.iccnw.org, (Erişim Tarihi: 13.3.2014)

KURŞUN Günal, Soykırım Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003

MENGİLER Özgür, Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Uluslararası Uyuşmazlıkların Barışçı Çözümü, Platin Yayınları, Ankara, 2005

ÖNOK, Murat; Tarihi Perspektifiyle Uluslararası Ceza Divanı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003

PAZARCI Hüseyin, Uluslararası Hukuk Dersleri, II. Kitap, Turhan Kitabevi, Ankara, 1999

SUNAY Reyhan, Tartışılan Egemenlik, Yetkin Yayınevi, Ankara,

Hacı SARIGÜZEL

2007

ŞEN Ersan, Uluslararası Ceza Mahkemesi, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009

TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan, ÖNOK R.Murat, Uluslararası Ceza Hukuku, Seçkin yayınevi, Ankara, 2009

TURHAN Faruk, Uluslararası Ceza Mahkemesinin Yargı Yetkisi, Uluslararası Ceza Divanı, Dördüncü Mukayeseli Hukuk Günleri, İstanbul, 2007

YILDIZ Ali Kemal, Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur-Suçtan Zarar Gören- Şikâyetçi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008